

Lühitene iuhatus
juflustamise üle.

(Homiletika käftraamat.)

M. Prikastf.



Tallinnas, 1915.

Kirjastuse Osaiühisuse „Ühiselu“ trükk.

758

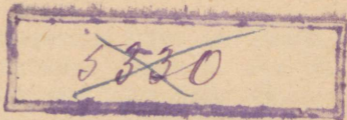
Lühikene juhatus
jutlustamise üle.



(Homiletika käsiraamat.)

M. Priitast.

Riigiraamatukogus



Tallinnas, 1914.

J. Felsbergi ja A. Tetermanni trükk.

2



31536

A-2684

Gešõna.

Keegi ei saa seda waleks ajama, et praegusel ajal jutlustamine palju raskem on kui mõned aastakümned tagasi. Kuulajad ei lepi enam furnud jutlustamise wiisiga, waid nõuawad sagedaste jutlustajate käest rohkem kui neil anda oleks. Ja kuhu peatski siis kuulaja kindlat tõtt küsima minema, kui mitte kuulutaja juures. Et aga ükski sündides tark pole siis peab ka jutlustaja õppima, ja weel rohkem õppima kui keegi teine. Kooliõpetaja ei wõi lapsi kaugemale juhata da kui ta ise on õppinud, niisama ei wõi ka jutlustaja oma kogudust kaugemale saata kui ta ise on õppinud. Siin ei aita mitte ainult koolitarkus waid „läbielamine“ on selles asjas kõige parem õpetaja.

Paljude teiste õpetuste kohta on Gestikeelles mitmed õperaamatud ilmunud, aga siit saadik ei ole jutlustamise kohta peale Spurgeoni „Singedewõitja“ minu teada midagi juhatust ilmunud; sellepärast wõtan siis mõnede sõbrade soowil selleks ühte lühikest juhatust kokku seada.

Ma olen siin palju wana, kuulsa Bl. Burti mõtteid tarwitanud ja niisama ka J. Prohanowi juhatusst. Peale selle weel mõned siindsad juhatused Torreist ja Spurgeonist.

Minu palawam soow on see, et jutlustamised meie Eesti rahwa seas iialgi ei kaoks ega tuimaks ei jääks, waid et nad täis tuld ja elu oleksiwad ja kuulajate südamed armastusega Õnnistegija wastu täidaksiwad ning, et ka ühegil Eesti jutlustajal ei pruugiks häbeneda kantslisse astuda ja oma suguwendadele Kristust kuulutada.

Selle palwega olen ma seda raamatu kirjutamist alganud ja kõige õnnistuse Issand pangu ise oma õnnistust nende juhatusete peale meie kõikide kasuks ja tema nime auuks.

Wäljaandja.

Lühikene juhatus jutlustamise üle.

1. Jutlustamise algushallikas.

Jutlustamine sai Jesusest Kristusest kui ainukene abinõu ära nähtud, et terwet inimesefugu, patu ja eksituse tee pealt igawese elu sisse juhutada. Sellepärast oli ja on jutlustamine paganuses tundmata ja isegi paganate kunstkõne õpetajatele*) wõeras, uus ja Kristusest enesest sisse seatud ammet. Jumalast uuen-datud ja walgustatud käskjalad kuulutawad kõige maailmale: „Sõna on lihaks saanud ja Jesuse Kristuse Jumala Poja were sees on täieline lunastus iga ühel, kõigest patust, surmast ja kurati wäest.“ „Sest et maailm oma tarkuse läbi ei tunnud Jumalat Jumala tarkuse sees, siis on Jumala meelepärast olnud, jõleda jutluse läbi õndsaks teha neid, kes usuwad.“ 1 Kor. 1, 21.

Uga juba ennemalt, mitutuhat aastat tagasi, oli Juda rahwa seas jutlustamine päe-

*) Kuulsad pagana kunstkõne õpetajad oliwad enne Kristust Demostenes 382. Aristotel 384. Cicero 106.

waforral. Nõnda loeme näituseks: 1 Mos. 4, 26 Enohist, kes Jehowa nime kuulutas. Apostel Petrus nimetab Noat kuulutajaks 2 Petr. 2, 5 ja Kristus ise tunnistab prohwet Jonast, et ta jutlustaja oli. Ka kuningas Salomon saab jutlustajaks nimetatud Rog. 1, 12. „Mina koguja (jutlustaja) olin Israeli rahwa üle kuningas Jerusalemmas.“ ja 12, 9.

Kül ei wõi meie wanatestamendi aegseid jutlustajaid uuetestamendi aegsete jutlustajatega ühesuguse astme peale seada, sest Israeli kultura ei tunnud jutlustamist, waid seisib ohwrites ja kombedes.

Israeli prohwitid oliwad ainult arufordadel Jumala käskude wahetoimetajaks, kuna aga uueseaduse jutlustajad alalised ewangelistid, ehk rõemusõnumi kuulutajad on, kes sõnariistist kõige rahwale peawad kuulutama Luk. 2, 10.

Nistija Johannes, seisab oma jutlustega: „Parandage meelt, sest taewariik on ligi tulnud.“ Matt. 3, 2. wana ja uueseaduse jutlustajate wahel. Siin lõppes käsu ja kombe teenistus otsa ja jutlustamisele sai uus alus pandud.

Kõige esimese uueseaduse jutluse pidas Jesus. „Sest ajast hakkas Jesus jutlust tegema ja ütleva: Parandage meelt, sest taewariik on ligi tulnud.“ Matt. 4, 17. Luga ewangeliumi 4, 43 salmis annab Jesus ühe seletuse selle üle, kudas ja kus kohas Tema kui jutlustaja peab armuõpetust Jumalariigist kuulutama: „Uga tema ütles nende wastu: Mina pean ka muile linnadele armuõpetust kuuluta-

ma Jumala riigist, sest seks olen ma läkitatud. Ja tema ütles jutlust Kalilea maa koguduse kodades.

Pärast seda, kui Jesus oma töö sai lõpetanud, mis Iisak tema kätte oli antud. Joan. 14, 7 andis ta oma jüingritele käsu: „Minge kõige maailma ja kuulutage armuõpetust kõigele loomale.“ Mark. 16, 15.

2. Mis tähendab nimi: jutlus?

Jutlus on ristiusu wili; üheski teistes usutunnistustes ei tunta jutlustamist.

Üleüldises mõttes tähendab jutlus Jumala sõna mis inimese suu läbi edasi kantakse.

Sagedaste nimetakse teda ka: rõemu sõnum, Luka 2, 10 heafõnumi kuulutamine, ehk ewangeliseerimine.

Weel nimetakse teda kuulutamine teadaandmine käesolewast ja tulewast ajast. 66 korda tuleb see sõna uuestestamentis ette ja on ikka jutlustamisega kokku seotud nagu Matt. 10, 7.

Paulus nimetab mitmes kohas oma kirjades teda rääkimine nagu Apt. 17, 17: „See pärast rääkis tema koguduse kajas Juda rahwaga ja nendega kes Jumalat teeniswad.“

Weel saab tema nimetatud tunnistamine. Tunnistus Jesusest Kristusest 2 Tim. 1, 8. See nimi tuleb mõlemates testamentides ette Jesaja 55, 4. Apt. 1, 8; 2, 40; 18, 5; 23, 11; 1 Joan. 1, 1—2; Ilm 1, 5.

Eigemas mõttes tähendab nimi jutlus waimulik kõne mis koosolekutes saab ette kantud ja selle eesmärk on: 1) Patuseid õnnistegija juurde kutsuda; 2) Ümberpöörnuid uskus kinni-

tada ja; 3) Kristuse õpetust igaihele arusaadavaks teha.

3. Homiletik.

Kreekaeele peasõna ὁμιλος tähendab „inimeste hulka“ ehk rahwa kokkutulemist. Esimesed kristlased tarwitasiwad oma kokkutulemise juures aja sõna ὁμιλέω see tähendab üksteisega „juttu ajama.“ Sõnast ὁμιλέω tuli sõna ὁμιλία Homiletik (kantsli kõnekunst).

Juba esimesed kristlased tundsiwad seda ära kui väga tarwis on üks selge ettekanne ja puhas seletus püha kirja üle ja püüdisiwad selleks üksikuid tähtsamaid seletusi kokku hoida. Selleks oliwad kõige pealt tähtsamad ja sisurikkamad jutlused.

Esimene niisugune raamat sai kolmandamal aastasajal Origenist kokku seatud ja see oli esimene kus midagi jutlustajatele oli eeskirjaks antud. Pärast seda laskis Karel Suur ühe täielikuma raamatu kokku korjatud jutlustest 782 aastal kokku seada.

Homiletik ehk kõne kunst ei olnud esimeste kristlaste juures mitte üksi kutsuw, manitsew ja ärataw, waid tema oli ka õpetlik.

Siljem, neljandamal aastasajal kus jutlustajad suurt rõhku jutluse wälimise wormi ja ilusa ettekande peale paniwad, kaotas jutlus oma mõju. Jutlustajad põhjendasiwad siis oma jutlust väga wähe piibli põhja peale, enamiste leidus nendes ainult pagana kunst-kõne pidajate ilusad kõned ja kõnekäänud.

Esimene raamat, mis täiesti Homiletiki nime kandis, sai aastal 1564 Andrei Riperiusest

kirjutatud. Tema raamatus „De Farmandis Concio nibus Sacris“ oli seletus jutluse kokkuseadmiseks ja põhjus salmide walimiseks.

Ehk küll need õpetused jutlustamiseks wäga tarwilikud oliwad ja kuulajatele palju kasu tõiwad, saiwad nemad siiski pahaste tarwitatud. Jutlustajad jäiwad ainult jutluse kokku säede peale waatama, ja wainne Waimu sõnakuulmine jäi kõrwaliseks asjaks. Näituseks, seati kakskümmendwiis jutlustamise wiisi ja soowitati kolm sissejuhatusi ühe jutlusele teha. Nii-sugune surnud jutlustamise wiis on kestajast läbi läinud ja ka meie ajasse jõudnud ja suurem jagu praeguseid jutluseid kannatawad rohkem kui kunagi ennemalt selle all. Ometi on üks korralik ja selge jutluse ära jaotamine jutlustajale wäga tarwis, et jutluse aluseks olewat pühakirja kohta kuulajatele selgeks ja arusaadawaks teha. Iga piiblisalmi sees on kallis warandus meie jaoks ja kes ööd ja päewad neid uurib, võib sealt alati uut ja magusat rahwale ette kanda.

Esimest Homiletik'it ewangeliumi waimus wäljaandma hakates on minu nõu kõige surnud wormide eest hoida ja ainult Jesuse, apostlite ja esimeste kristlaste jutlustamise wiisi tähele panna.

4. Jesuse juhatused apostlitele.

Peale seda, kui Jesus oma awaliku õpetamise ametid oli alganud, kogus Tema enese ümber jüngrid, keda Ta oma õpetuse wiisiga tutwustas, ja ühtlasi neid ka eeltulewateks inimese soo ärapeastmise tööriistadeks ette wal-

mistas. „Tulge minu järele,“ ütles Tema Re-
netsareti järwe kalameestele pärast rohket kala
saaki, „mina tahan teid inimese püüdjateks
teha!“ Matt. 4, 19. Luf. 5, 10. Ja sest ajast
peale oliwad nemad Tema saatjad kõigi Tema
teede peal.

Teisel awalikul õpetamise aastal walitses
Tema oma jüingrite hulgast kaksteistkümmend
meest wälja ja nimetas neid „apostliteks“. See
oli üks filmapilk nende kaheteistkümmne elus,
mis nende eeltulewa elule isesuguse aluse pani
ja nende peale niisugust mõju awaldas mis
kogu eestulew eluaeg pühaks peetud sai. Apt.
1, 15—26.

Mäe jutluses, mis Tema warsti selle järele
pidas, seletas Tema hulga rahwa ees nendele
wana ja uue seaduse wahet ja andis ühtlasi
esimesed juhatused Homiletika üle. Pärast poole
oliwad Tema juhatused sagedaste isekestis.
Tema wõttis neid rahwa hulgast kõrwale ja
andis neile tähendamise sõnade läbi jutlusta-
mise ja Jumala riigi asjus seletust, millest rah-
was midagi ei mõistnud. Mark. 4, 34. Peale
selle kui nemad mõningais asjus oliwad juba
õpetatud, saatis Tema neid kaks haawal Is-
raeli soo ära kadunud lammaste juurde ja üt-
les: „minge kuulutage ja ütelge: Taewariif
on ligi tulnud.“ Matt. 10, 7.

Uga sellega ei olnud nemad weel küllalt
küpsed selleks ametiks milleks neid Meister oli
walitsenud. Nende seas oli weel auahnuft.
Luf. 9, 46. Neil oli oma elu kallis. Matt. 16.
22. Urwustasiwad oma mõistuse järele Ju-
mala tööd. Mark. 6, 30. Oliwad halastamata.

Luk. 9, 54. j. n. e. aga taewaliku Meistri töötegijad pidiwad kui Meister ise olema. Et neid nii kaugemale wiia, pidi Issand isesugused abinõud tarwitusele wõtma. Kord seadib Tema iihhe lapsukesese nende ette ja ütleb: „Tõeste mina ütlen teile: kui teie ei pööra ümber ja ei saa kui lapsukesed, siis ei saa teie mitte taewariiki. Matt. 18, 3. See wõis walus olla, neile kui Jumala riigi töötegijatele, lapsesest weel alamaks pandud saada, aga kui Meistri käskjalad pidiwad nad endid alandama, et lapseseks saada ja Meistri kaju kanda. Teine kord peab Issand awalikult Petrusese ütlema, et saadan tema läbi räägib. Matt. 16, 23. See ei olnud Petrusese armas kuulda teiste jüngerite ees, aga nad pidiwad tundma ja õppima, et saadan ka Jumalariigi töötegijaid walwamata filmapilgul wõib pruukida. Kord on nemad uhked ja õnnelikud, et kurjad waimud nende sõna kuulwad. Luk. 10, 17, ja nende töö takistamata edasi läheb. Mark. 6, 30, Seal peab Issand neid kõrwale wõtma. Luk. 9, 10, tööst ära lahutama, et nende filmad wõifsiwad oma töö pealt jälle Õnnistegija peale juhitud saada. Ja Samaria alewis tuleb nende wana meel täieste nähtawale. Neil pole mingit kahju, kui Samaria alew iihes rahwaga nagu Sodoma ja Komorra saaks ära hukatud, Luk. 9, 54. See oli kättemaksmise wiha, ja Jesus annab oma sõnade läbi mõista kui wähe nemad oma kutsumisest weel aru saawad. „Teie ei tea mitte missuguse waimu päralt teie olete. Sest inimese Poeg ei ole mitte tul-

nud inimeste hingesid hukka saatma, waid ära peastma.“ Luf. 9, 55—56.

Rõige selle õpetamise sees oli Issandal weel üks sügawam mõtte, mis jüingritele alles pärast poole awalikuks sai, Joh. 14, 25—26, sest jüingrid ei mõistnud lunastuse töö saladusest weel midagi, Luf. 18, 34. Pikkamisi valmistas Tema neid oma surma ja ülestõusmise wastu ja rääkis neile Moosese ja prohwetidest ja näitas, et Kristus seda pidi kannatama, Luf. 24, 26—27. Oma lahkumise kõnes õpetab Tema neid paluma, Joh. 16, 24, ja näitab misjugune sala wägi palwe sees seisab, Matt. 17, 21. Wiimaks kui Tema omad kõned jüingritega on lõpetanud, astub Tema üksi Issa ette ja palub neid ja nende järel käijaid maailmas hoida ja kõige tõe sees pühitseda. Joh. 17, 6—17.

Pärast ülestõusmist kutsub Tema omad weel Kalilea maale jumalaga jätmiseks kokku ja annab nendele käsu ewangeliumi kuulutada kõige maailmale, Matt. 28, 19—20, aga mitte ennemalt, kui nemad wäega on ülewalt ehitatud, Luf. 24, 49, ja siis lahkeb Tema oma suusõnaliku õpetuse tööd lõpetades, Luf. 24, 51.

5. Jesuse jutlustamise wiis.

Jesus ei säädinud mitte üksi jutlustamise ametid sisse, waid Tema andis ka jutlustamiseks mitmesugused õpetused ja näitused.

1. Jesuse jutlused oliwad õpetlikud. Temast seisab kirjutatud: „Tema õpetas rahwast“ Luf. 5, 3 ja Nikodemus nimetab Teda Jumalast tulnud õpetajaks. Joh. 3, 2. Tema seletab

wana testamenti ja näitab Jumala ennepeelud nõu inimeste ärapeastmiseks. Tema võtab selleks nende omast elust juhtumised ja seletab nende läbi teed äralunastamise juurde. Tema püüab inimesi järelemõtlemisele äratada, et nad isi oma elu üle õigele otsusele jõuaks ja kombe ja käsu teenistusest välja astuks.

2. Tema jutlused oliwad ajakohased. See tähendab aja, seisuse, koha ja kuulajate järele. Üks ja seesama jutlus ei passinud mitte teise kohta. Waata näituseks tema kõnet, Samaria naesega Jakobi kaewu ääres Joh. 4, 7—42. Mikodemusega öösel Joh 3, 1—21. Kanania-maa naesega Matt. 15, 22—28. Mäe jutlus Matt. 5, 5—7. Kapernaumas Joh. 6, 25—65. Wariseeridega Matt. 12, 1—8. 23—25; 15, 3—20; 23, 2—10. Luf. 14, 1—15; Joh. 9, 3—5. 35—41. Saduseeridega Matt. 22, 23—33. Sakeuse majas Luf. 19, 2—10. Jüingritega, Jerusalemma ärarikumise üle Matt. 24 ja 25 p.

3. Tema jutlused oliwad piltlikud. Tema ei rääkinud mitte ainult ühekiülgselt, ega sidunud oma jutlusi Wariseeride wormi sisse, waid tema tarwitas kõike Jumaliku loodust ja loomu oma mõtete seletuseks. Päike, kuu, tähed, õhk, wesi, walgus, pimedus, rohi, lilled, nisu, umb-rohi, kuningas, põllumees, käsitöölaine, nurmed, karjatsed, lambad, wiinamäe mees, wiinapuu, peremees, sulane, linnud, hundid, kohtumõistja, lestknaene, lapsed ja inglid, minewik, olewik, tulewik, kõik pidid temale abiks olema igawese elu walgust ette tuues.

4. Tema jutlused oliwad mitmesugused, see tähendab: Tema ei õpetanud mitte üksi temp-

lis ja sinagogis, waid ka turude ja uulitsate, teede ja mägede peal, järwe kaldal ja erama-jades, kus aga iganes wõimalust oli. Iga koht passis Tema jutlustamiseks. Ka oma siju poolest oliwad Tema jutlused mitmesugused. Ei olnud ühtegi küsimust inimesse elus, mis Tema kõnes ei oleks saanud puudutatud.

5. Tema kõned ei olnud iialgi segased, waid lihtsad ja arusaadawad. Kui Tema ka mõnikord tähendamise sõnade läbi rääkis, siis oli Tema seletus nii lihtne ja arusaadaw, et igaiüks seda mõistis. Ka ei pruukinud Tema iialgi oma kõnede seletuseks niisuguseid tähendamise sõnaseid mis inimestele tundmata oliwad, waid need oliwad kõik selleaegse rahwa elust wõetud.

Jutlustajad kes ewangeliumi selle wiisi peal kuulutawad ja Jesuse jutlustamise wiisi oma jutluse aluseks panewad, ei pruugi karta, et nende töö ilma kasuta oleks.

6. Apostlite jutlustamise wiis.

Kõige selle peale vaatamata, et küll jüngerid Jesuse eeskuju järele oliwad õpetatud, ei hakanud nemad ometi ennemalt jutlustama, kui nemad „wäega ülewalt“ oliwad ehitud Luf. 24, 49; Apt. 1, 4—8. Saewa minemise eel oli Jesus nendele ütelnud: et nemad ei pidanud Jerusalemmast ennemalt lahkuma, kui Tema Isa tõutuse nende peale saab läkitanud Luf. 24, 49 ja kui nelipühil see tõutus nende peale tuli, siis hakkasiwad nemad Tema nime kuulutama Jerusalemmast alates, — kuni kõige maailma otsani.

1. Kudas algawad apostlid oma ametit?

Peale selle, kui nemad püha Waimuga oliwad ristitud, ei läinud nemad mitte Jerusalemma raamatukogudesse omale jutlusi walmistama, mis haritud kui harimata rahwale oleks kõlbanud ette kanda. Ka Petrus ei küsinud teiste jüngerite käest: kas see kõlbab nende inimestele kuulutada, et nemad oma ülekohtuste käte läbi on Issanda finni wõtnud, risti löönud ja ära tapnud" Apt. 2, 23. Ei, waid nemad kõik hakkawad kuulutama, nõnda kui Waim andis neile selgeste ülesrääkida Apt. 2, 4. Ja missuguse julgusega nemad seda tegiwad. Surma ähwardusega keelati neid Jesuse nime kuulutamast, aga see ei keelanud neid iga päew templis, uulitsate peal ja majades Seda tunnistamast ja selle järeltus oli, et isegi õpetatud waenlased ei wõinud selle wäe ja tarkuse wastu seista, millega nad rääkisiwad.

2. Apostlid ei otsinud mitte kantslit, waid jutlustasiwad igas kohas kus aga patuseid wõis Jesuse juurde juhutada. Ükski koht ei olnud selleks kõlbmata. Nende kirikuteenistus passis igas paigas ja igal ajal pidada, oli see Mooramaa mehe töllas ehk jõe ääres, pesunaeste seas, turu peal wõi sinagogis, templis wõi wangikojas, laewa peal wõi Afila ja Priskilla toateses. Sõnum Jesusest sündis igas paigas kuulutada.

3. Nende jutluste põhi oli Kristus. Kristus, kes oli surnud, mahamaetud, ülestõusnud ja taewaläinud. Kristus, kes Isa paremale käele on istunud ja sealt kohutmoistma tuleb elawate ja surnute peale. Kuningate Kuningas ja isandate Issand, Jesus, ainusündinud Ju-

mala Poeg, kõige maailma Õnnistegija. Seda sõnumit kandsiwad nad maailma otsadeni ja täitsiwad sellega oma taewase Meistri tahtmist. Ometi ei pea keegi arwama, et nemad seda igas maakonnas ja iga rahwaklassi ees ühel ja felsamal wiisil oleks kuulutanud. Ei, ka selles käisiwad nad oma Spetaja jälgedes, kes Nikotemusega teistsugusel wiisil räägib kui Samaria naesega ja paganamaa naesega teistsugusel wiisil kui wariseridega ja saduseridega. Wõrdle Petrusse nelipühi jutlust Apt. 2, 14—40; Pauluse jutlusega Atenas Apt. 17, 22—31; ehk Tehwanuse jutlust suure koftu ees Apt. 7, 2—53; Pauluse jutlusega Jerusalemmas Apt. 22, 1—22 ehk Agrippa ees Apt. 26, 1—29.

4. Apostlite jutluste järeldused oliwad 1) paljude paganate ja juutide ümberpöörmine, 2) koguduste asutamine, 3) ebajumalateenistuse ära kaotamine, 4) edespidiste ewangeliumi kuulutajate ette walmistamine nagu Barnabas, Silas, Timoteus, Titus jne. Apostlite eesmärk ei olnud mitte ainult ewangeliumi kuulutada, waid ka teisi selle ameti peale ette walmistada, nagu Jesus neid oma järelkäiaiks oli seadnud. Kus ewangeliumi kuulutus enam neid järeldusi ei kanna, ei wõi teda Jesusest Kristusest sisse seatud ametiks nimetada.

7. Mis tähendab nimi „jutlustaja“ püha kirja järele?

Püha kirja järele on nimi „jutlustaja“ kahe suguse mõtte all nimetatud:

1. Õiguse kuulutaja. 2. Petr. 2, 5.

2. Õpetaja. 2. Tim. 1, 11.

1. Jumalast läkitatud prohvet-tohtis ainult seda rääkida mis Jumal teda oli käskinud ütelda 5. Mos. 4, 2; 13, 1. Õpet. 30, 6. ja Jumal kinnitas Moosesele: „Katsu, et sa kõik teed kaju järele mis sulle mäe peal on näidatud.“ Ebr. 8, 5. 2. Mos. 25, 40. Õiguse ja tõe kuulutamine oli ainufene prohvetide tunnemärk 5. Mos. 18, 18—22. ja apostel Paulus ütleb: „Ma räägin tõtt Kristuses, mina ei waleta mitte nõnda et ka minu südametunnistus seda mulle tunnistab püha Waimu läbi.“ Rom. 9, 1. Üks jutlustaja peab kolmes asjas kindel olema:

1. Sõnum ehk mõte mis räägitud saab, et see kindlasti tõde on.

2. Kindel teadmine, et see Jumala tahtmine on, et see peab räägitud saama.

3. Kindel teadmine, et mina see olen kes seda peab rääkima.

1) Prohwetid ja aposillid oliwad kindlad selle peale, et see tõde on mis nemad räägiwad, 2) et see Jumala tahtmine on, et see peab räägitud saama, ja 3) et just nemad need pidiwad olema, kes seda Jumala käsku edasi andwad. Ainult niisuguse kindla teadmise sees omas töös, wõisiwad nemad õiguse kuulutajaks nimetatud saada.

2) Jutlustaja tähendab õpetaja. Jesus ütles: „Minge õpetage neid pidama, mis mina teid olen käskinud.“ Matt. 28, 20. Pea tingimine ewangeliumi töös on: nõnda õpetada, et inimesed Jumala tõtt tundma õpiwad. Ewan-

gelium on üks mõistuse kohane õpetuse fogu ja tarvitab tähelepanemist, mõistust, järelemõtlemist, ja arusaamist. Kui üks jutlustaja neis asjus inimestele midagi ei mõista õpetada, siis võib ta ilma aegu hüüda: „Uskuge, uskuge, uskuge!“ Aga mis peavad nad uskuma? Iga manitsus nõuab kohalist juhatast, muidu ei tähenda ta midagi. Peastke eudid! Kust kohast? See nõuab loomuliku seisuse selget tegemist. Põgenege! Aga kuhu? See nõuab Kristuse risti kuulutamist ja selget õpetust Tema ohwri surmast. Parandage meelt! Kudas? Seal on selget seletust tarwis mis on patt ja selle järeldused. Pöörge ümber! Aga kustkohast ja kuhu? Seal on mõlemad kohad tarwis arusaadawalt äraseletada. Õpetamise töö on suur ja nõuab mõistust ja tarkust, kui inimesed peastwat tõtt peavad tundma õppima. Ei see polegi hea, kui hingel ei ole mõistust. Sp. s. 19, 2. Ja see on jutlustaja asi inimestele tõde tutawaks teha, et nad uskuda ja selle wäge tunda wõiwad. Kellel need omadused puuduwad, ei wõi Jumalast selles töös tarwitatud saada.

8. Kas peab ühe jutlusel tingimata kirja koht olema?

Ei! Üks jutlus võib kristlik, ehitaw ja õpetaw olla ilma, et tema ühe piibli salmi külge oleks seotud. Näituseks võib piibli salmi järele jutluse pidamisega piiblist wälja minna, ja ilma piibli salmita piibliliku jutlust pidada. Aga ometi on parem, et igal jutlusel üks teatud kirja koht aluseks oleks.

Rõige paremine õpetab meid selles asjus piibel ise. Juba juudid pidasivad oma jutlused kirjakohdade järele. Ja nemad lugesivad raamatu seest Jumala käsu õpetust selgeste ja seletasivad seda ära, et nemad mõistsivad mis loeti Nemia 8, 8. Apt. 13, 27; 15, 21. Ka Jesusest leiame meie mõnda näitust niisuguste jutluste kohta. „Ja Tema tuli Natsaretti kus Ta oli üleskaswanud ja läks oma wiisi järele hingamise päewal koguduse kotta ja tõusis üles kirja lugema. Ja Tema kätte anti prohwetil Jesaja raamat ja kui Ta raamatu lahti tegi, leidis Ta selle koha kus kirjutud oli.“ Ja kui Ta Jesaja 61, 1. 2. salmi oli lugenud, pani Ta raamatu kinni ja pidas nende sõnade üle ühe jutluse. Ka mäe jutluses tarwitab Tema wanaseaduse kirja kohad oma jutluse aluseks, et oma jüingritele nende seisukohta selgitada ja neile eestulewaks jutlustamiseks juhatusi anda.

Ka apostlete juures leiame meie, et nemad on oma jutluse aluseks kirjakohad tarwitanud. Waata Petr. Apost. 2, 17; Tehwanust, Apost. 7, 37; Paulust, apost. 26, 22. Oleks kristlikud kirikud sellest õpetuse wiisist kinni pidanud, siis ei oleks nende jutlused täna päew mitte niisugused nagu nad on.

Meie peame ühe teatava kirjakoha kui kindla põhja iga jutluse juurde jätma, sest teatav kirjakohat ühe jutluse juures annab meile järgmist kasu: 1) Tema annab põhjusemõtteid ühte asja seletada. Näituseks: „Teie olete maa sool Matt. 5, 13. Millest on sool koos? Mis tarwis on sool? Kudas täidab ta oma kohut? Kudas on tema pruukimiseks kõlbmata jne. Ja kui üks

niisugune teataw salm jutluse aluseks on, siis on kuulutaja kohus seda kuulajatele selgeks teha, mis sellega tahetakse pühaskirjas ütelda. 2) Tema annab ka ühe jutlusele temakindluse, sest kõik mis tema põhjal saab räägitud, leiab pühaskirjas omale aluse. 3) Tema hoiab jutlustajaid ühte sihti pidama, ja keelab ühe asja asemel kümnest rääkimast. Kes jutlustamise juures loetud kirjatunnistuse juurde ei jäe, ei tohiks küll üks jutlustaja olla, sest et meie suuremat nuhtlust peame saama, Jak. 3, 1. ja Jumal ei jäta neid nuhtlemata kes Tema sõna kirjaste pruugivad, käib ka siia kohta. 4) Tema annab kuulajale tema kasu kui kuulutaja kirjakoha juurde jäeb. Näituseks: kui kuulutaja võtab oma jutluse aluseks Apt. 2, 38 esimene pool: „Parandage meelt,“ ja kuulajatele selgeks teeb: kes peab meeltparandama. Mis on mee- leparandamine ja mis ei ole mee- leparandamine, siis on kuulajal võimata mõne teise kirjakohaga oma mõteid segada. Tema kõrwus heliseb sõna: „parandage meelt,“ ja kui püha Waim tema südame lahti teeb, saadab see jutlus teda mee- leparandamisele. Muidugi ei tohi jutlustaja oma heaste kokkuseatud kõne peale lootma jäeda, waid palwes püha Waimu hoo- leks oma tööd anda, sest ainult püha Waim austab Jesust ja wiib kuulutajate sõnad kuulajate südamesse, ja saadab selle läbi inimest mee- leparandamisele.

Iga tahes on parem, et ühel jutlusel kindel kirjakohat aluseks on, aga igal jutlustajal on ka tingimata tarwis kirjakoha juurde jäeda, muidu on kõik ilmaaegu ja meie oleme nende

sarnatsed, kes puid, heinu ja kõrt ehitavad, mis kord katsumise päeval saab ära põlema. 1 Kor. 3, 12—15.

9. Kirjakoha walimine.

See on täieste wale arwamine, nagu mõned ütlevad, et kuulutajal ei ole tarwis jutluse põhjuseks ühte salmi walida, waid lihtsalt piibel lahti lüüa ja mis siis lahti tuleb see on siis Jumala tahtmine ja sellest on tarwis rääkida. Raamat läheb ikka sealt enamiste lahti, kus tema juba lahti on olnud ja mis teab üks niisugune kuulutaja siis sellest rääkida, mis tema ehk alles esimest korda oma elus üles loeb. Niisugune jutlustamine on oma mõtete arutamine ja püha kirja segamine ja ei saada kuulajale mingit kasu. Iga jutlus peab Jumala käest palutud saama ja iga kuulutaja peab teadma misugune jutlus kuuljatele kohane on. On kuulutaja südames ilmunud ühe mõtte üle rääkida, siis peab ta selleks sündsa pühakirja salmi, kui tarwis ka mitu salmi, jutluse aluseks wõtma.

Kirjakoha walimise juures on järgmist tähele panna:

1) Walitse lihemad pühakirja kohad oma jutluse aluseks. Need on kergemad ära seletada ja kuuljatel on kergem neid meeles pidada. See on alati parem, et ühest mõttest finni hoitakse ja seda wõimalikult selgeks tehakse. Ei ole ka tarwis, et meie kõik peamõtted mis meie ühes salmis leiame, ära seletame, sest sagedaste on salmides rohkem kui üks mõte ja meie läheme jälle kindlast sihist kõrwale.

Näituseks: 1 Tim. 1, 15 loeme: „Ustaw on see sõna ja kõige wastu wõtmise wäärt, et Jesus Kristus maailma sisse on tulnud, patu-
sid õndsaks tegema, kelle seast mina kõige ülem olen.“ Siin leiame neli peamõtet ja nad wõiks iga üks ühe jutluse aluseks tarwitatud saada, aga tahame patu üle ühte tunnistust anda, siis wõime ainult salmi wiimaseid sõnu oma jutluse aluseks tarwitada.

2) Wali täielikud salmid, see tähendab: niisugused kus jutluse peamõtted kõik sees on.

3) Üra wali iialgi oma jutluse aluseks niisugused salmisid, mille sisu sulle arusaamata on.

4) Üra wali ka niisugused salmisid mis mitte pole õigete ümber pandud ja mis ühe ümberpaneku järele nõnda wõib seletatud saada ja teise järele teiseti, näituseks: 1 Petr. 3, 21. Briti ja wäljamaa piibliseltki kulul wälja antud piiblis ja teistes uuemates piiblites ja testamentides seisab kirjutatud: Selle wastu tähendus, ristimine, teeb meid nüüd ka õndsaks, ei mitte roojuse ära saatmine liha pealt, waid hea südametunnistuse tõutamine Jumalale Jesuse Kristuse ülestõusmise läbi. Kõige uuemas ümberpanekus on kirjutatud: „Palumine Jumala poole, et head südametunnistust saada Jesuse Kristuse ülestõusmise läbi. Tartu keele testamendis seisab: Hea südameteadmise pärast palwe Jumala poole Jesuse Kristuse ülestõusmise läbi ja 1739 aastal wälja antud piiblis seisab: Waid hea südametunnistuse julge küsimine Jumala poole Jesuse Kristuse ülestõusmise läbi.

5) Hoiatõrwaale ka niisuguste salmade wa-

limise eest mille seletus palju aega nõuab nagu Rom. 7, 10. 11. 17. Galat. 3, 20. 1 Petr. 3, 18 20.

6) Üra wali ka niisugused salmisid mille sisu wastumeelt arusaadaw on nagu 2 Petr. 2, 22.

7) Soia ennast ka niisuguste salmide walmiste eest, kus seda mõtet sees ei ole, millest ja tahad rääkida. Näituseks: tahaks keegi Issanda äraandmise üle jutlust pidada ja waliks omale Apt. 16, 30 jutluse põhjaks: „Issandad, mis pean ma tegema, et ma õndsaks saan?“ See salm ei passi koguni sinna. Ehk tahaks keegi majaperemeeste ja üürinike kohustest rääkida ja waliks oma jutluse põhjaks Apt. 28, 30: „Ja Paulus jäi kaks terwet aastat oma palgatud hoonesse ja wõttis kõik wastu kes tema juurde tuliwad.“ Kristlikudes kirikutes ei tohi niisugused segaseid pasunaid puhuda. Kõik sündigu püha Waimu juhatusel siis kannab töö wilja.

8) Pühakirja koht jutluse aluseks peab niisugune olema, mille seletus kuuljatele kasu toob. Wäga imelik oleks, kui kuulutaja jutluse aluseks niisugused kirjakohad waliks nagu: Abraam sünnitas Isaki Matt. 1, 2 ehk „Sest kohitsetud on kes ema ihust nõnda on sündinud“ Matt. 19, 12. Restajal walisiwad jutlustajad sagedaste omale niisugused küsimised jutluse aluseks nagu: Kas oleks Jesus siis risti löödud, kui Judas Teda poleks ära annud? jne.

On jutlustajaid kes jutluse sisuks niisugused mõted wõtawad nagu: „Mis laulsiwad Jesus ja tema jüngrid kui nad Olimäele läk-

siwad?" Mark. 14, 26. „Kui palju inimesi oli Siloa tornis?" Luf. 13, 4. jne.

9) Iga jutluses peab peamõttest finni hoiatama ja seda nõnda seletatama, et see kõigile arusaadaw on, muidu on jutlus weniw ja kuuljatele igaw. Lutherus wõrdleb niisuguseid jutlustajaid, kes kindlast mõttest finni ei pea, kõõgitütrufuga, kes turule läheb söögikraami ostma, aga tee peal iga wastutulejaga tühjade asjade üle lobiseb kuni wiimaks turu aeg ümber on ja ta tühjade kätega peab koju tagasi minema.

10) Iga peamõte, mille üle jutlustaja räägib, peab Kristusega kokku kõidetud olema, muidu on ka kõige parem jutlus ainult tühi loor.

„Kas tead“, küsis kord üks elatanud Jumala sõna kuulutaja ühe noorema käest, — „et igast wähemast Wenemaa külast ka tee pealinna läheb?“

Muidugi tean, — oli wastus.

Just nõnda on igast piibli salmist tee Kristuse juurde.

Sellepärast, olete salmi leidnud oma jutluse aluseks, siis otsige sealt kõigepealt Kristust ja tooge teda kuuljatele.

10. Kas jutlustamist wõib õppida?

On inimesi, kes sellega wäga nõus on kui üks jutlustaja ka ajaliku tarkusega on ehitud; aga jutlustamiseks midagi juurde õppida, on nende mõtte järele wõimata.

Nemad põhjendawad oma arwamist selle peale, et jutlus on üks „sõnum Jumala käest“

mida püha Waim ainult jutlustaja läbi edasi kannab ja mida vähem jutlustajal oma õpitud tarkust seal juures on, seda puhtamalt saab see sõnum kuuljate ette kantud mida Jumal tahab sel tunnil ütelda. Ka Jesus ütleb: „Teie ei pea endid mitte lastma Rabbiks hüüida, sest üks on teie õpetaja, Kristus; aga teie kõik olete wennaksed, Matt. 23, 8 ja wõidmise and, mis teie olete temalt saanud, jääb teie sisse ja teil ei ole tarwis, et teid keegi peaks õpetama 1 Joan. 2, 27.

See on kõik väga õige. Oleks aga kõik kuulutajad püha Waimuga täidetud ja seisaksiwad nad iga silmapilk Waimu juhatusel all, siis on tõsi, et kõik kõrwaline õpetus peaks Waimu juhatusel maad andma.

Uga kõik inimesed ei ole ühte wiisi püha Waimuga täidetud, ega seisa ühte wiisi tema juhatusel all. Ühed on rohkem ja teised vähem wäega ehitud. Kristuse õpetuse järele peawad aga need kes tugewamad ja elawamad on, nõdrematele abiks olema ja kui vähemad ei tahaks targemate käest õppida, kuida wõiksiwad nad siis edasi kaswada.

Meil on näitused piiblis, et juba wana testamendi ajal saiwad mehed walmistatud ja õpetatud jutlustamise ammetile.

Suurel prohwetil Elial oli õpipoiss Eliisa ja Eliisal oli palju koolipoissa kes saiwad prohweti lasteks nimetatud 2 Kuning. 4, 38.

Betelis, Jerikus ja Kilgalis oliwad koolid asutatud nende prohweti lastele 2 Kuning. 4, 38.

Korintuse koguduses, kelle kohta Paulus

pidi tunnistama, et neil ühestgi armuannist ei ole puudu 1 Kor. 1, 7. oliwad mitmesugused segadused tulnud ja iseäranes keelte rääkimise pärast. Nemad ei wõinud ise enam korda saada ja niiüd pidi Paulus nendele selle kohta ihe õpetuse andma 1 Kor. 14. See oli seda sama mis üks Homiletik tähendab.

Sellepärast on väga tarwis, et üks jutlustaja Jumala ette seisma jäeb kuni teda püha Waimuga täidetakse, aga ihtlase pangu ka neid õpetusi ja nõuandmisi tähele mida eelkäiad Jumala mehed on annud. Ja kui nendele oli tarwis midagi juurde õppida mis neil ennemalt ei olnud, siis tarwitame ka meie, järelkäiad, sedasama kooli, et sõna ristist puhtas ewangeliumi mõttes edasi kanda.

11. Peajaod jutluses.

Aristotel nõudis, et ühes jutluses peab neli pea jagu olema. Sissejuhatus, kinnitus, tõendus ja lõpp. Tema õpetuse järele oliwad kinnitus ja tõendus pea jaod jutluses; sest iga jutlus pidi üks kinnitus olema ja see pidi tõendatud saama.

Quintilian seadis wiis pea jagu sisse: Sissejuhatus, jutustus, tõendus, iimberlühkamine ja lõpp. Cicero seadis weel kinnitus sinna juurde ja see sisseseade wiis sai enamalt jaolt kõnepidajatest pruugitawaks wõetud.

Braegusel ajal on püütud aga jutlust võimalikult lihtsamal ja arusaadawamal kombel kokku seada ja et üks jutlus selge ja arusaadaw oleks, siis tahame ainult kolm peamõtet selleks wõtta:

1. Sissejuhatus.
2. Seletus.
3. Lõpp.

1. Sissejuhatus.

Sissejuhatus ühe jutlusele on niisama tarvilik, nagu uks majale.

Sissejuhatuse pea eesmärk on: 1) kuulajaid tähelepanelikuks teha jutluse sisu kohta ja 2) kuulajaid ettevalmistada peamõtte arusaamiseks.

Et sissejuhatus arusaadav ja tähelepanemise väärt oleks, selleks on kõigeparem piiblist niisuguseid salmisi ehk mõtteid võtta, mis pea kirjakohaga kokku käivad. Aga just siin peab jutlustaja selle peale vaatama, et ta kudagi moodi kuulajaid wale mõtete ehk segase seletuse läbi peasihist kõrwale ei wii. Mõnikord võib paha sissejuhatus terve jutluse ära rikuda.

Wäga hea on ka mõnikord geograhwiaast ehk ajalooft mõned kohad ette tuua, et mõte kuuljatele rohkem arusaadaw oleks.

Jutlustaja hoidku wäga selle eest, et tema jutluse hakatuses mingisuguseid wabandusi ei tee nagu: „Minul pole täna just aega olnud ennast selle jutluse wastu valmistada“ ehk, „minul küll mõistust ei ole seda nõnda seletada, nagu ta peaks seletatud saama“ ehk: „Ma palun wabandada, kui ma ehk nõnda ei seleta, nagu mõned targemad kuulutajad“ jne.

Niisugused wabandamised on kahjulikud.

Kui kuulutaja muidu on kõlbulik oma ametile, aga aja puuduse pärast ei olnud tal mitte võimalik oma jutlusele ette valmistada,

fiiski ei pruugi tema ometi sellepärast rumalaid sõnu rääkida. Ja kui ta niisuguseid wabandusi oma au alal hoidmiseks teeks, siis oleks see alandaw wabandamine.

Aga on tema tõe poolest nõrk ja omas ammetis weel harjumata, siis teeks ta niisuguse wabandamisega oma jutluse weel lahjemaks. Ilma wabandamata ehk kõik ei oleks tema puudusi märganud, aga wabandamisega on tema kõiki tähelepanelikult teinud ja iga kuulaja leiab nüüd omale midagi wastumeelset.

Sissejuhatuseks ei pruugi kunagi pikemalt rääkida kui 2 ehk kõige rohkem 5 minutit. Kellegi jutlustaja kohta, kes armastas pikad sissejuhatused teha üteldi: „Temaatab nii pikkamisi lauda, et söögiisu ära kaob.“

Sissejuhatuse peab olema lühikene, põnew ja selge.

Peale selle on jutlustajal weel tarwis tähele panna, et sissejuhatused on kahesugused: 1) wormilikud s. t. niisugused kus sissejuhatuse ise oma kindlal põhjal seisab ja 2) siifulik s. t. kus kohe jutluse peamõtte peale mindakse. Wiimane on seal tarwilik:

1) Kus kuulajad jutluse sisuga väga tutawad on ja selleks enam iseäralist seletust ei tarwita.

2) Kui kuulajad suure igatsusega jutluse peasisu ootawad.

3) Kui lühikese ajaga on palju tarwis ära ütelda. Siin jäägu kõik lihtsamad mõtted tarwitamata ja rääkigu ainult neid mis tingimata tarwilikud on.

Weel hoidku jutlustaja selle eest, et tema

fissejuhatuses seda ära ei räägi, mis tema seletuses tahtis ütelda. Ühe ja sellesama mõtte fõrdamine rikuks kuulajate põnewat tähelepanemist.

2. Seletus. A. Üleüldine.

Seletusel peab oma kindel plaan olema. Rõige pealt peab peamõte väljaräägitud olema ja siis seletus. Siin on sagedaste hea mõned niisugused pildid inimeste elust wõtta mis kõigile tuntud on. Ometi peab jutlustaja seda tähele panema, et näitused kuulutajate mõtteid ettetoodud juhtumiste külge ei seoks, waid et see ainult abinõuks oleks nende mõtteid kindlamine Kristuse külge kõita.

Wäga hea on tähtsamate mõtete juures küsimisi teha ja neid sel kombel kuuljatele ette seada, et kellegil ei ole wõimalik kõrwale pöörata. Küsimiste läbi saawad sagedaste kuulajate laiale läinud mõtted peasja juurde juhitud.

Wäljamaal lasewad kuulutajad sagedaste oma jutlustest programmid trükkida ja jagawad siis enne jutlust kuulajatele, aga meie juures ei ole see mitmesugustel põhjustel mitte sünnis.

Et jutlustaja esimene peäülesanne on: Jumalikkude tõde seletada, seda uskumata meele wastu kaitsta ning kuulajatele elawaks ja armsaks teha, selleks on tarwis nelja järgmist jutlustamisewiisi tähele panna. 1) Seletaw jutlus. 2) Kõrwale kalduw jutlus. 3) Ütsetute mõtete tõendamise jutlus. 4) Arusaadam jutlus.

Misfugune nendest neljast seletamise wiisist ühele jutlustajale kõige parem on tuleb selle järele otsustada, 1) misfugune kirjakoht on, 2) misfugused kuulajad on, 3) mis jutluse pea siht on? — Küll ei saa iga jutlus nende nelja wormi järele ära lahutatud ja ka ei ole ainult need neli seletamise wiisi olemas, aga meie tahame neid nelja sellepärast tähele panna, et nemad ühele jutlustajale kõige kasulikumad on.

1. Seletaw jutlus.

a. Sõnaseletus — näituseks seisab Matt. 20, 28. kirjutud: „Nõnda kui inimese poeg ei ole tulnud ennast lastma teenida, waid ise teenima ja oma hinge andma lunastamise hinnaks mitme eest.“ Siin on tarwis seletada mis tähendab sõna: „inimese Poja hing“ ja „lunastuse hind?“ Ja mikspärast räägib Issand siin mitmetest, aga mitte kõikest?

Ehk jälle Kalatia 6, 17: „Mina kannan Issanda Jesuse arma oma ihu küljes.“ Siin on tarwis enne kui pikemalt selle salmi üle räägitakse, selgeks teha: mis on Issanda Jesuse armid?

Rom. 5, 1. salmi seletuse juures peab iga sõna iseäranis seletatud saama, sest „usu läbi õigeks mõistmine“ on paljude inimeste juures etki wiisil omaks wõetud. Ainult on siin tähele panna, et põhjuskeele mõtteid otsides seletusega väga kaugemale ei minna, waid ainult neid mõtteid tarwitatakse mis hädaste tarwis on.

b. Jutustuse seletus. Selleks annab

meile Robertson ühe selge seletuse oma jutluses: „Eia argtus.“ 1 Run. 19, 4. järgmistes pea mõtetes: 1) Argтусe alguspõhjused, a) kehalik väsimus, b) üksik olek ilma sõbradeta, d) kurvastus, ilma järeldesta töö pärast, e) ilma tööta olek. 2) Armulik Jumala vastu tulek. a) Ta annab temale süüa, b) annab temale õpetust ühe nägemise läbi, d) äratab tema sees lootust jälle Jumalast tarvitatud saada, e) annab temale teada, et tema töö mitte ilma järeldesta pole; sest weel on seitsetuhat üle jäenud, kes oma põlwi ei olnud Baali ette maha heitnud.

d) Kirjelduse seletus s. t. mõistu kujudiste kirjakohtade seletamine nagu Saul 48, 2; Ilm. 21, 1—2.

Nende pruukimine on siis kasulik kui tema selle tarwis saab seletatud, et Jumaliku tööde arusaadavaks teha. Kui keegi tahaks ettekuulutuste üle ühte jutlust pidada, siis võiks tema küll Jumala sõna põhja peal näidata, et need täide minema saavad, aga palju kindlamad on need tõutused mis Jumal ise on ettekuulutanud, nagu näituseks rahwastest (Israeli rahwast) perekondadest (Abraam) üksikutest inimestest (Tawet, Jesus) j. n. e.

Harace Monod tarwitas omas jutluses: „Kõik on sinu sulased“ Saul 119, 91 ja seda seletamise wiisi jaotas ta oma jutluses järgmiselt: Sind peavad teenima: a) inglid, b) kristlased, d) inimesed kes jumalakartmata (nagu Cyrus kes usupuhastusele teed walmistas), e)

isegi Jumala waenlased (Barao, Kristuse ristilööjad, langenud inglid).

Kristus on oma mõistu-kõnedes kõifi neid nelja seletuse wiisi tarwitanud ja sellepärast wõime meie neid ka pruukida. Aga siin on tarwis ennast kolme effituse eest hoida. 1) Ei pea mitte peamõtte raskusi suuremaks tegema, muidu kaotawad kuulajad oma julguse. 2) Ükski raske peamõtte ei pea seletamata jäema, muidu jäewad kuulajad rahutumaks. 3) Ühe peamõttele ei pea mitte teisi põhjusi otsima, kui seda mis tema sees on, muidu wõib kergeste wale tee peale minna.

2. Rõrwale kalduw jutlus.

See Inglis- ja Amerikamaa jutlustajate, iseäranis armastatud wiis passib nii suguste kirjakohtade juures mis kõigile arusaadawad on, ja iseäranis seletust enam ei tarwita.

Näituseks Paul 119, 105: „Sinu sõna on mu jalale lambiks, ja walguseks mu jalgtee peal.“ Siin wõrdleb laulja Jumala sõna päikesega päewa ajal ja lambiga öö pimeduses, aga tema wõib ka sellel põhjusel seletatud saada, et Jumala sõna meile meie elu päewades ja öödes walguseks ja lambiks on. Aga mis on siis meie elu päewad ja ööd? Need on meie elu hea käekäik, ja tagapiusamise ajad, kus meie ainult Jumala sõna walgusel wõime oma teekonda Jumala tahtmise järele edasi jatkata.

Upt. 9, 4: „Saul, Saul, miks sa mind tagapiusad?“ wõiks järgmised mõtted leida: 1) Mõnedel ümberpöörmata inimestel on hi mu

tagakiusamisets; 2) Kristus näeb tagakiusajad; 3) Kristus näeb head ja paha mis tema omaksetele tehaſe, nagu oleks ſee temale tehtud; 4) Kõige eſimene mis Kristus ühe ümberpöörmata juures tahab ſelguſele tuua on: patutundmine. 5) Iſfanda hiiüdmine on iſiklik ja läbitungiw. 6) Kristus astub alla kohtuſe oma tagakiusajaga: „Saul, Saul, miks ſa mind tagakiusad?“

Binet tarwitab ſeda ſeletuſe wiifi oma jutluſes: „Urge kuſtutage Waimu“ 1 Teſſ. 5, 19. ja toob ſelleſt järgmised mõtted wälja: 1) Püha Waim on üks walgus ja tuli. a) Walgus waimule, b) tuli ſüdamele. 2) Meie wõime teda kuſtutada (tema walguſt ja tuld kuſtutada aga mitte põlema ſüüdata) ka heſugufel wiifil. a) Waſtutõrkumise läbi, kui meie tema manitſuſt tähele ei pane. b) Hooletuſe läbi, kui meie neid armuandeid ei tarwita, mis tema edaſi põlemiseks tarwis on. 3) Mis on ſelle järeldus kui meie teda kuſtutame? a) Tema õnniſtuste ſilmapiilkne kaotamine. b) Tema tuld on raſke uueſte jälle põlema ſüüdata. Ebr. 6, 4; 2 Petr. 2, 21.

Igatahes on parem ſeda kõrwale kalduwat kõne wiifi ainult ſündinud juhtumiste juures tarwitada.

Wõtame ſelleks üks näitus „rikas nooreſtmeheſt“ Mark. 10, 17—22.

1) Tema ſeltskondline ſeiſukoht; tema oli rikas, noor, õpetatud aga ometi mitte õnnelik, tema otſis weel midagi kõrgemat.

2) Tema uſulik ſeiſukoht: Kõrge-

mas kõlbluse õpetuses; kõigi pidi selle eest hoolt kannud, et Jumala käsud saaksiwad peetud, tema tunneb Kristust ja heidab sellepärast põlwili tema ette maha, ja kõige selle peale waatamata leitakse teda Jumala kaalu peal kerge olema.

3) Tema tõrkumine. Mis puudub temal, et ta mõet täielik oleks? Tema terve waranduse ära müümine, ja kui Issand seda tema käest nõuab, läheb ta kurwalt oma tulnud teed tagasi. Lõpuks kolm õpetust: a) Ohwer, mis nooremehese nii raske oli — on wõimalik tuua; waata Abraami sõnakuulmist oma poja ohwerdamise juures. b) Issanda ees ei maksa inimese kõrge seisus ega tema rikkus, waid inimene ise. d) Kõige kallimat äraandma nimetatatakse sagedaste kõik ohwriks tooma.

Ka maakuulajate sõnumitest 4 Mos. 13, 17—34. wõiks head materjali ühe elawa jutluse jaoks saada, näituseks: Usk kannab wilja (f. 27.), aga uskmata meel on wiljakandmata (f. 32.); usk waatab ülesse (f. 31.); uskmata meel waatab ainult oma ümber (f. 29.); — usk räägib: „Meie wõime“ (f. 31.), uskmata meel räägib: „meie ei wõi mitte“ (f. 32), usk teeb ruumi Issandale (31.), uskmata meel kasvatab raskusi (33.) — usk toob häid sõnumid; uskmata meel ainult paha — usk näeb Jumalat, uskmata meel tugewat rahwast, — usk wiib tõotatud (Kanani) maale, Ebrea 4, 3. uskmata meel paneb tee finni, Ebrea 3, 19.

Uga niisuguse seletamise juures on tarwis nimelt, kahte tingimist tähele panna:

1) Et niisugune mitmepidine seletus kindlaste kirjakohaga kokku seatud oleks ja

2) mõtted peavad nõnda ülesseatud olema, et jutluse peamõtte selle läbi ei saaks rifutud; sest üks jutlus, mis loetud kirjatumnistusega kokku seatud ei ole ja kus niisugusid mõtteid tarwitatakse mis kuulajate mõtted pea sihst eemale wiivad, ei võigi jutluseks nimetatud saada, waid on ainult kuulajate wäsitamine ja kalli aja raiskamine, mis mitme kordset kahju enesega kaasas kannab.

3. Üksikute mõttete tõendamise jutlus.

Selle seletamise wiisi juures saawad üksikud peamõtted loetud kirjatumnistusest, ehk salmist wälja wõetud, kokku seatud ja siis tõendatud. Sellepärast saab seda wiisi seal tarwitatud, kus ühe eksitusega on wõidelda, ehk ühte tõsidsust kindlaks teha, et see peaks ustud ehk täidetud saama.

Jutlustaja ei tohi aga ilmasi ühte niisugust tõendust ülesse seada mis mitte selge tõendus ei ole. Kes midagi tõendada tahab, sellel peab kõige pealt ise üks kindel tõendus olema.

Wõtame mõned näitused üksikute mõtete tõendamise üle: „Hõel mõtleb oma südames: ei ole Jumalat.“ Paul 14, 1. Peamõtte: „Jumala salgamise jõledus.“ Tõendus: 1) Kõige loodud loomuse wõimata olemine ilma mingisuguse algus olewuseta. 2) Wasturääkimine Jumala salgamisest mitmesuguste tõendustega. 3) Peaasi, et Jumala salgamine mitte

peast ei tule waid südamest (ja pealegi pööra-
sest südamest).

Jumalik olewus, Jesuse õpetuse
sees, leiame meie järgmistest kolmest põhjus-
test: 1) Tema kokkukõlast käsu järele meie mõis-
tuslega. 2) Tema jumalik mõju meie südamete
peale. 3) Neist imelikkudest sündmustest mis
tema alustust tõendawad.

See õpetus leiab omale pühast kirjast tõen-
dust nõnda kui B. J. Pearson omas jutluses
„Rikast mehest ja waesest Datsarusest“ ette toob.
Tema nimetab: 1) Et on üks Jumalik ilmuta-
mine, mis wõib inimest peasta ja hukka mõista.
2) See ilmutamine tunnistab täieste sellest as-
jast milleks tema antud on. 3) Kui see ilmu-
tamine ära heidetud on, siis ei tohi enam
loota mingisugust teist ilmutust kätte saada. 4)
Selle ilmutamise ärasteitmine on tulewase hu-
katuse põhjus.

Nõnda kui meie eespool ettetoodud näitus-
test näeme, sünniwad need üksikute mõtete
tõendamised ainult niisuguste jutlustega kokku
kelle ees siht on loetud kirjatummistuse seest ai-
nult ühte kohust selgeks teha. Wõtame näitu-
seks Horace Buschnelli jutlus, kus tema seda ko-
hust ette toob, et ka wäikestes asjades peame
Jumalale elama. Tema wõtab põhjus sõnaks
Luk. 16, 10. Tema seletab seda järgmiselt:
Sagedaste näitab meile see suur, mis wäikene
on ja ümberpöördult. 1) Meie ei tea sugugi
mis tõeste suur ehk wäike on. Kui sagedaste
ei ole mitte ühe ainsama sõnal ja kõrwa juh-
tumisel korda läinud terwet elu juhtumist üm-

ber muuta. 2) Sagedaste otsustab maailm, et elu ainult väikestest asjadest koos on. Suuri juhtumisi tulewad päewas wähe ette ja meie igapäewane elu ei ole muud kui üks kett mis väikestest kohustustest ja juhtumistest kokku on pandud. 3) Jumal ja tema Poeg panewad ka rõhku väikeste asjade peale nagu näituseks Kristuse elust ja tööst. 4) Suurtel meestel ajaloos oli wõimalik igatahes suuri asju tähele panna, aga ka kõige vähemaid ei jätnud nemad tähelepanemata. Napoleon wõitis ainult selle läbi, et ta ühtegi väikest juhtumist tähelepanemata ei jätnud; selle sama põhja peal läks ka Paulusel korda nii palju kogudusi asutada. 5) Sagedaste saab wagadus väikeste asjadega rohkem proowi peale pandud kui suurtega. Petrus kellel julgust oli mõeka tõmmata ja Maltuse kõrwa ära raiuda, oli aga väga arg ühe tüdrukuga ees tõtt rääkima. 6) Üks aus kristlik loomus mis usust tuleb, awaldata ennast selles kudas tema väikestes asjades edasi kaswab.

Meie wõtame üksikute mõtete tõendamise jutluse wiimseks lõpuks weel apostli Pauluse lõpu kõne maawalitseja Weliksi ees, kus tuline apostel õigusest, kasinast elust ja tulewasesst kohtust rääkis, nii et maawalitseja wärises. See oli üks selgeks tegemine mis ka wüürstliku pealtkuulaja südametunnistust tabada wõis.

4. Urusaadaw jutlus.

Urusaadaw jutlus on kõige kohalikum ewangeliumi kantslitele. Seletaw jutlus

peab tõtt arusaadavaks tegema. Rõrwale -
 falduw jutlus võib küll oma tähtsust näi-
 data ja kuuljatele ka väga huwitavaks minna.
 Üksikute mõtete tõendamise jutlus
 võib üht mõtet nõnda selgitada, et keegi sinna
 vastu rääkida ei saa, aga ilma arusa-
 dawa jutluseta ei või üksi tõde inimese
 südametunnistuse juurde saada. Ei ole mitte
 tarwis arusaadawat jutlust teistest ära
 lahutada, kus ta ennast kergeste teistega ühen-
 dada lasseb; aga on jutlusi, kus ta oma eesõi-
 gusega üksi ühe iseäralise seletuse kuuljatele
 annab.

Wõtame meie näituseks Apt. 17, 30. „Aga
 nüüd kuulutab tema kõigile inimestele kõigis
 paigus, et nemad peawad meeltparandama.“
 Põhjus: Rohus meelt parandada. Pea-
 mõtted: 1) Ka ühe kristliku koosoleku kohta
 käib see sõna, meeltparandada. 2) Meelepa-
 randamine on peapühitsuse tingimine. 3) Iga
 patusel on tingimata tarwis meeltparandada.
 Selle näituse läbi näeme, et ka arusaadaw
 jutlus võib tähelepandawaid ja tõendawaid
 kohtasi omandada.

Need kolm järeltulewad märkust, mis taua-
 aegsete aratawate jutluste juures väga kasuli-
 tud on olnud, on väga tähelepanemise wäärt.

1) Tarwis on selle eest hoida, et see har-
 junud wiisiks ei jää, jutluse peasihiti, ehk seda
 mõtet, mis just trehwama saab — wiimaseks
 lõpuks jätta; sest niisugustel kordadel võiks
 kuulja ennast selle vastu walmistada ja treh-
 wawal silmapilgul oma südame kinni panna.

Peab aga jutlusel kuulja peale mõju olema, siis peab jutlus kuuljad ilma ootamata tabama.

2) Tarwis on ka väga järskude ütluste eest hoida. Mõned inimesed ei wõi seda taluda, iseäranis siis kui jutlustaja ei ole mõistnud nende südameid esite wakksele wiisil lahti teha.

3) Iseäranis peab hoidma isiklikude puudutamiste eest. Piiskop Tailorist saab jutustatud, et temal tema jutluse sees üks iseäralik anne oli, nimelt sõrme iga kuulja juures ühe teatava patu peale panna ilma, et ta kedagi kuuljad sellega oleks haawanud. Üks jutlustaja, kes teifiti teeb, pöörab armukuulutust üheks kättemaksmise tööriistaks ja wihastab kuuljaid, selle asemel, et teda patutundmisele tuua.

Ei ole enam tarwis nimetada, et meie töötgemised ja läbielamised need kõige paremad koolmeistrid neis nimetatud märkustes on. Jumalik kutsumine ja sügaw kirjatumine on õpeasjad ühes järeldusrikkas kantsliteenistuses. Siis ainult wõiwad kuuljad ühe õige otsuse oma südamel seisukohta saada ja jutlus saab õiges ja puhtas mõttes ette kantud.

Iga jutlus mis meie teistele jutlustame, peame kõigepealt iseenestele omandama ja enestele sealt seest aru andma tema jaatawast ja eitawast mõttest. Meie peame omad wead ülesse leidma, kahetsema ja kõik tülitawad suitsu, tühjast enese aust kõrwale heitma, et walgus ja soojus sest pühast leegist ilma takistamata töötada wõib.

B. Jaotamine.

1. Jaotamine salmide seisu järele. Jaotamine võib olla loomulik, seletuslik ja kokkuvõetav.

a Loomulik. Loomulik jaotamise viisi tarvitatakse ainult niisuguste salmide juures, kus mõtted juba on selgeste välja räägitud ja ainult korralikku ettekandmist tarvitavad nagu näituseks:

Rom. 12, 12. Peamõte: Kristliku loomu kolm seisukohta. Siin on seletus juba välja räägitud. 1) Rõõmsad lootuses. 2) Kannatlikud ahastuses. 3) Kindlad palvetes.

1 Kor. 13, 13. Peamõte: Jäedavad kristlikud väärtused. 1) Usk, 2) armastus, 3) lootus.

1 Joan, 2, 16. Peamõte: 1) Vihahimu, 2) filmahimn, 3) elukõrkus.

See jaotamise viis võib ka ümbermuudetud saada kui tarvis on, et peamõtted teises kujus ettekanda, näituseks Tit. 2, 1. Siin võiks peamõtte võtta: Ewangeliumi omandus. 1) Tema on selgest armust meile antud. 2) Tema toob õnnistust. 3) Tema on kõigile inimestele ilmunud. 4) Tema õpetab meid mõistlikult elama sessinatses maailmas.

Beel mõned teistsugused jaotamise viisid võime meie loomuliku jaotamise viisi juures tarvitusele võtta.

Joan. 1, 17. Peamõte: Suured annid ristiusu õpetuses. 1) Moosese läbi antud käsud; 2) Ewangeliumi läbi Jesuse Kris-

tuse sees arm ja tõde. Laul 1, Peamõte: Kaks loomust ja kaks eessihti. 1) Õnnelik õige. a Tema vihkab kurja: „Wäga õnnis on inimene, kes ei käi hõelate nõu järele ega seis patuste tee peal, ega istu pilkajate kildas.“ b Tema teeb Jumala tahtmise järele: „Waid kel hea meel on Jehowa käsuopestusest ja uurib ta käsuopestust järele ööd ja päewad.“ d Temal on sigidus kõigis asjus mis ta teeb. „Siis on tema otsegu puu mis wee soonte ääre on istutatud j.n.e. 2) Õnnetu Jumala kartmata. Tema loomus ja eesihht on otse selle wastu mis õnnelikul õige on. „Tema on kui haganad mis tuul laiali ajab.“

1 Joan. 1, 7. „Jesuse Kristuse Jumala Poja weri teeb meid puhtaks kõigest patust.“ Peamõte: Puhastus patudest. 1) See on Jumala töö („Jesuse Kristuse weri“). 2) See on üks praegune töö („teeb meid puhtaks“). 3) See on üks isiklik töö („meid puhtaks“). 4) See on üks täielik töö („kõigest patust“).

Apt. 10, 33. „Nüüd oleme meie kõik siin ühes koos Jumala ees, kõik kuulmas, mis sulle Jumalast on kästud.“ Peamõte: Eskujulik koosolek. 1) „Meie kõik“ (keegi ei puudu); 2) „praegu“ (just sellel tunnil); „Jumala ees“. (Nende süda oli palwe õhkimistega täidetud) „kõik kuulmas“ (nemad olid ühe kindla eesihhiga tulnud ja nimelt: et kõik kuulda mis Jumal ütleb ja niisuguse sihiga peaksiwad kõik kristlikud kuuljad kokku tulema).

b Seletuslik. Seda wiisi pruugitakse

selle järele waadates, kudas ühest loetud kirja tunnistusest järgmised küsimised wälja tulewad: Kes, mis, kus, kellega, millega, kui sagedaste, mispärast, kudas, millal j.n.e. Waatame mõned näitused:

Matt. 6, 33. „Aga nõudke esite Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile pealegi antama.“ Peamõte: Kõige ülem eesriht, mille järele inimene peab nõudma. 1) Mis järele peawad inimesed nõudma? „Jumala riigi ja tema õiguse järele. 2) Kudas peawad nemad selle järele nõudma? kõige esite. 3) Mispärast peawad nemad selle järele nõudma? Et kõik muud meie tarwitused selle sees seisawad ja tema kättesaamisega meie kõik oleme saanud.

Ewes. 5, 20. „Ja tänage ikka kõige asjade eest Jumalat ja Isa, meie Issanda Jesuse Kristuse nimel.“ Peamõte: Kristlik tänu. 1) Keda peame meie tänama? „Jumalat“; 2) millal? „ikka ja alati“; 3) mis eest? „kõige asjade eest“; 4) kudas? „meie Issanda Jesuse Kristuse nimel.“

1 Petr. 2, 9. „Aga teie olete ärawalitsetud sugu, kuninglik preestriamet, püha rahwas, päris rahwas, et teie peate selle wägewaid nõusid kuulutama, kes teid pimedusest on kutsunud oma imeliku walguse juurde.“ Peamõte: Tõsine ärawalitsemine. Kes on ärawalitsetud? „Need kes on kutsutud pimedusest imeliku walguse juurde.“ 2) Mis eesõigus neil on? „Kuninglik preestri seisus.“ 3) Mis tarwis on nemad ärawalitsetud? „Et nad selle wägewaid nõusid peawad kuulutama kes neid

pimedusest on oma imeliku walguse juurde tulinud.

1 Kor. 1—2: Uga otsegu mina raha pärast mis pühadele kogutakse, olen seadnud Kalatia maa kogudustele, nõnda tehke ka teie. Igal esimesel nädala päeval pangu igauks teie seast midagi enese juurde kokku, ja kogugu warandust seda mööda, kui temal jõudu on, et siis wast raha ei koguta, kui ma tulen. Ilus mõte: Kord annete andmises. 1) Kellele peame meie andma? „Pühadele“. 2) Millal peame meie andma? „Esimesel nädali päeval.“ 3) Kudas? „Oma juurde seda wõrt kokku panna kui kellegil jõudu on.“

Jak. 5, 7—8. „Olge nüüd pikameelega, mu wennad, Issanda tulemisest saadik. Waata, maamees ootab kallist maawilja, pika meelega seda oodates, kuni ta saab waratse ja hilise wihma. Olge nüüd teiegi pikameelega, kinnitage oma südameid, sest et Issanda tulemine ligi on jõudnud.“

Peamõte: Usklikkude kannatlik ootamine. 1) Kes peawad ootama? „Wennad.“ 2) kudas peab oodatud saama? „Kannatuses.“ 3) Kui kaua? „Kuni Issanda tulemiseni.“ 4) Mispärast? „Et meie mitte kui „orjad“ kaduwa külge kinni köidetud ei oleks, waid tema ilmumisel kui „wabad“ ta wastu lähessime.“ 5) Mis kasu teeb niisugune ootamine? „Tema kinnitab meie südameid.“

d Kokkuvõetaw. See jaotamise wiis ei ole mitte nõnda kindlaste ühe teatawa kirjakohta külge seatud kui: seletuslik ja ei seis

ka niisugustes kindlates küsimistes. Wõtame mõned näituseks:

Osea 8, 12: „Kui mina mitu (mitu tuhat) oma käsuõpetusest neile kirjutan, siis arwatakse seda wõeraks asjaks.“ Peamõte: Kiri. 1) Kirjutaja. „Kui mina teile kirjutan.“ 2) Kirja sisu: „mitu omast käsuõpetusest.“ 3) Selle wastuwõtmine inimeste poolt: „siis arwatakse seda wõeraks asjaks.“

Joan. 6, 68: „Issand, kelle juurde peame meie minema? Sull on igawese elu sõnad.“ Peamõte: Rõige tähtsam küsimus. 1) Tema puudub igawese elu külge. 2) Ainult Jesus wõib seda wastata. 3) Sellepärast on ilma aegu ihest teisest kohast seda wastust otsida.

Luf. 23, 43: Tõeste, tõeste, mina ütlen sulle: Täna pead sa minuga paradüüsis olema.“ Peamõte: Kristuse töötus rõõwile. 1) Mis peitub tema sees? 2) Kellele on ta antud? 3) Millal saab tema täidetud? 4) Selle täitmise kindlus „tõeste, tõeste, mina ütlen sulle.“

Joan. 8, 32: „Ja saate tõtt tunda ja tõde peab teid wabaks tegema.“ Peamõte: Wabadus tõe läbi. 1) Meie wõime wabadust tunda. 2) On üks äratundmise wiisi: mõeldaw ja läbielataw. 3) Ainult läbielataw tõde toob õnnistust.

Rom. 14, 12: „Seepärast peab igauks meist ise enese eest Jumalale aru andma.“ Peamõte: Inimlik wastutus. 1) On üks päew kus iga inimene peab aru andma.

- 2) Meie peame seda aru Jumalale andma.
 3) Igaiüks enese eest. 4) Igaiüks ise.

Siin oleks kõige nende jaotamise viiside juures järgmist veel tähele panna:

1. Ära püüa niisugust jaotamise viisi rasfemate salmide juures ette võtta.

2. Pane tähele, et jaotamine selge ja arusaadav oleks.

3. Jaotamise jaod peavad nõnda üksteisega kokku seatud olema, et nad üksteisele kahju ei tee.

3. Lõpp.

Lõpuks saab nimetatud üleüldine jutluste kokkuvõtte, ja see on niisama tähtjas nagu tema seletuse jagugi; kui lõpp ei ole mitte korralik, siis võib kõik jutluse mõju selle läbi ära rikutud saada. On jutluse sees püütud ühte asja kuuljatele selgeks teha, siis peab jutluse lõpul see eesmärk olema, seda kuuljate südamesse kinnitada. Et ennast lõpu wigade eest hoida, selleks oleks tarwis järgmisi märkusi tähele panna:

1. Tarwis on selle eest hoida, et jutluse lõpp niisugust mõju kuuljate peale ei avalda, nagu ei oleks jutlus ise küllalt täielik olnud. Kõsi on, et mõnikord niisugune lõpp rohket mõju kuuljate peale avaldab ja neid ülesse erutab, aga et niisugust mõju jutluse lõpul ette tuua, selleks peab jutlustajal üks iseäralik waimuand olema.

2. See on väga kohalik, ühte mõtet jutluse lõpus ette tuua, mis peaseletuse sees ütle mata jäi, aga ainult niisuguseid mis peakok-

fukõla mõtte käigus ei rifu. Üks niisugune mõte peab aga väga tähtjas olema, nii et ta lõpu sõnaks kohane on.

3. Lühikene jutluse sisu ülekordus on lõpuks väga kohane.

4. Ühe lõpu juures on väga tarwilik üks läbitungiw hiiie, jutluse peamõtest, ja weel iseäralised manitsused wanadele, noortele, wanimatele ja lastele j.n.e.

5. Peab üks läbitungiw hiiie jutlust lõpetama, siis ei pea mitte enne seda ära unustatama, kuuljate südameid selleks ette walmistada, nii et nad sellele hiiudele lahti oleks.

6. Kuuljad ei pea aga mitte seda märkama, et neid ühe läbitungiw lõpu hiiudele ette walmistada tahetakse, muidu saawad nad endid selle eest hoidma.

7. Ühel hiiudel, mis mitte liigutatud südamest ei tule, ei ole ka teiste kohta midagi mõju. (Kui sa seda tahad, et mina nutma pean, siis pead sa ise esiteks nutma. Haraz.)

8. Pealtkuulajal on üks väga teraw film kõige sisemise liigutuste kohta — mis jutlustaja sõnadest ja liigutustest wälja paistab — kas need tõsised ehk järelehtud on. Ükski asi ei ole jutlustaja juures kõlwatum, kui enesest wale sisemisi liigutusi näidata.

9. Rohkem kui kuskil teises kohas, on siin tarwis jutlustajal oma tõsidust näidata. Kui fergeste ei wõi järelehtud liigutuste läbi naeruwääriliseks saada ja terwet jutluse mõju ära rikkuda.

10. Kui see korda on läinud südameid lii-

gutada, siis peab jutlustaja mõistma ka õigel ajal wait jäeda; aga kui jutlustaja liigutusi nähes neid tahab kõige kõrgema tipule wiia, siis võib kergeste üks wastutõuge tulla, mis kõik endist mõju ära kaotab.

11. Üks jutlustaja peab seda meeles pidama, et ewangiliumi jutluse eesihht mitte ainult see ei ole, et enam ehk vähem mööda mine-waid tundmusi ja erutusi kuuljate seas üles õhutada, waid, et palju enam on kuuljate sü-dametunnistust ülesse äratada ja neid parema mõtetele tuua. Iga tahes peab jutluse lõpul seda eesihhti silmas pidama.

12. Üks kohalik piiblisõna ehk jutluse põh-jusalm, mõni palwesõna või õnnistamisõna, passiwad väga heaste lõpu wiimasteks sõna-deks.

13. Jutlustaja peab selle eest hoidma, et ta ikka ühel ja selsamal kombel iga kord oma jutlust ei lõpeta, tema ei kaota sellega mitte üksi oma mõju koguduse juures, waid nemad tüdiwad ka tema enesest ära tema ühekülgse kõne pärast.

14. Ükski asi ei tee ühe jutluse juures nii-sugust kahju, kui üks passimata ja ilma eessi-hita lõpp ja ometi on see üks kõigesuurematest wigadest meie praeguse aja kuulutajate juures. Jutlustamise juures tulewad neile mitmesugu-sed uued mõtted, ja nemad räägiwad neid järelmõtlemata wälja, ilma, et nemad neid peamõttega kokku köidawad. Soowitaw mõju ei ilmu mitte, ja mida rohkem seda märga-

tafse, seda rohkem püütafse weel niisuguseid mõteid ette tuua, kuni kõik töö rikunud on.

15. Ühe hea lõpu saladus on selles, et terve jutlus üheks ainsaks Jumala käsuks saab kokku wõetud, mis terawamine kui ükski kahterane mõel läbi tungib, kuni tema lõhub hinge ja waimu ja ka liikmete sooned ja üdi ja on mõtete ja südamenõude äramõistja. Ebr. 4, 12.

12. Kas wõib ennast walmistada jutlustamisele?

On arwamisi, et jutluste jaoks ei ole tarwis ennast ette walmistada, sest Kristus ütles: „Ärge muretsege enne mitte mis teie peate rääkima, ja ärge mõtelge mitte see peale; waid mis teile sel tunnil antakse seda rääkige; sest teie ei ole mitte need kes räägiwad, waid püha Waim.“

Siin on tarwis tähele panna, et nimetatud salm on hoopis teise otstarbe jaoks üteldud ja nimelt: „kui nemad teid wiiwad ja ära annawad,“ see tähendab kui ei ole teil aega ega mingisugust wõimalust selleks ennast ette walmistada. Aga ühe jutluse pidamise jaoks on ikka wõimalust ja aega ennast ette walmistada. Ja kui jüingritel mingit ettewalmistust ei oleks olnud, siis ei oleks ka ülepea Jesusel olnud neid sõnu tarwis üteldagi.

See kes nõnda mõtleb ja ütleb, et püha Waim annab kuulutajale ainult koosolekul, enne jutlustama hakkamist jutluse sisu teada, see kitsendab oma mõistuse järele püha Waimu tegewust. Aga kes seda tunneb, et püha Waim annab koosolekul enne jutlustama hakkamist

— ja ka kodu mitu päewa enne jutlustamist jutluse sisu teada — see mõistab püha Waimu tegewust ja lasseb teda nii puhuda nagu tema tahab.

Soowida oleks iga jutlustajale nende liiki heita, kes seda tarwiliku tunnewad, et kristliku kirikusse need kaks jutluse pidamise wiisi jäewad: 1) ettewalmistatud ja 2) ettewalmistamata jutlused.

Apostlite kirikutes oliwad kahe-sugused kokku tulemised:

1) Kõkkutulemised nimelt usklikkude jaoks, kus ilma ette tähendatud jutlustajate läbi saiwad ettewalmistamata jutlused peetud, selle eeskirja järele, mis Paulus 1. Kor. 14, 26 annab.

2) Kõkkutulemised usklikkude ja uskmatade jaoks, kus selleks seatud kuulutajad jutlust pidasiwad. Apt. 2. peatük 15 p. ja 20 peatük.

Esimeste kokku tulemistes pidi waljuste selle järele waadatud saama, et see nimelt nii sündis nagu Paulus 1 Kor. 14, 30 õpetab: „Ja kui teisele midagi ilmutataks, siis olgu esimene wait.“ Siin on selge ja arusaadaw, et need kõned pidiwad ilma ettewalmistamata olema.

Wäga soowitaw oleks, et niisugused koosolekud igas usufeltsis ja kirikus oleksiwad; sest see annaks tunnistust, et jutlustajad tõesti Jumalast seatud on, ja Tema Waimu juhatusel all seisawad.

Uga ka niisuguste koosolekute kohta ei wõi ütelda, et neid mõtteid ja seletusi mis püha Waim kellelegile mitu päewa ennemalt andis, ei

oleks wõinud nendes koosolekutes wälja rääkida. Prohwetite waimud on prohwetite meelwalla all 1 Kor. 14. 32. ja see Waim, kes wõis kannatlikult koosolekudes korda oodata, wõis ka mitmed päewad kannatada kuni tema ilmutus sai awaldatud. Sellest näeme, et ka niisugustes koosolekutes, ei olnud wõimata ettewalmistatud jutlust ütelda, s. täh. seda rääkida, mis püha Waim mõned päewad ennemalt oli ilmutanud.

Wõtame näituseks weel üks teistsugune koosolek ja nimelt see jutlus mis apostel Paulus Miletusese koguduse wanematele pidas. Apt. 20. 17—38. Siin teadsiwad kõik kuulajad, et jutluse ütlejaks Paulus on ja ka Paulus teadis missugused tema kuulajad saawad olema ja mis temal oli tarwis nendele ütelda. Siin oli juba jutlus ennemalt Pauluse mõttes walmis.

Judas ja Silas saiwad Jerusalemmas wendade poolt kirjaga Antiokia läkitatud „ja nad oliwad isi prohwetid ja manitsesid wendi mitme sõnaga ja kinnitasid neid.“ Apt. 15, 32.

Siin on selge, et kui Judas ja Silas mitme sõnaga wendi manitsesiwad, et see selle siisu kohta käis mis kirja sees oli ja neil ei olnud muud kui seda tõendada, et see hea on, ehk teiste sõnadega, see jutlus oli juba ennemalt walmis.

Bea asi mis siin tarwis tähele panna on, et iga jutlus oleks püha Waimu juhatusel järele, kas tema siis mõni päew wõi mõni minut enne ette kandmist saab ilmutatud, see on püha Waimu asi, aga igatahes on parem kui

jutlustaja mõned tunnid enne jutlustamist neid mõtteid võib läbi uurida mis ta tahab rääkida, siis on need mõtted ise selgemine jutlustaja südames, ja mis südamest tuleb, läheb ka südamesse.]

13. Jutlustamise eel.

Enne seda kui jutlustaja jutluse pidamiseks üles astub, peab tema põlvili heitma ja Jumala käest selgust paluma: „Kas see on Jumala tahtmine, et see jutlus peab ette kantud saama? Kui „ja,“ et Ta siis õnnistaks, aga kui „mitte,“ et Ta siis uue annaks.

Maailma suuremad jutlustajad nagu Ghryostomus ja Augustinus kirjutavad, et sagedaste viimasel filmapilgul sai nende waimu sees jutluse siju ümber muudetud, ja see tõi kõige suuremat õnnistust.

Jutlustajaid on, kes täpi pealt oma jutlused ülesse kirjutavad ja neid siis rahwa ette loewad. Teised on kes neid pähe õpiwad ja siis peast ette loewad. Kolmandamad on kes ainult mõned tähtsamad märkused teewad ja siis nende järele wabalt jutlustavad. Wii-
manne wiis on meie arwamise järele kõige parem, sest, et ainult sel kombel võib püha Waim jutlustajad pruukida.

Wäga tarwis on jutlustajal enne jutlustamist selle eest hoida, et ta ennast mingisuguse raste tööga ehk kaua uneta olemisega ära ei wäsita ja kui seda peaks olema, siis on tarwis mõni tund enne puhata ja wälja magada, muidu võib tema wäsinud olemine jutlustamise mõju ära rikuda.]

Ra on tarwis enne jutlustamist tähele panna ehk järele küsida: mis sugusest seltsist kuulajad on? On nemad ainult usklikud, siis on tarwis nendele edasi kaswamisest ehk täielikumast äraandmisest rääkida. On nemad uskumatad, siis on tarwis näidata kui hirmus patt on ja mis järeldused tema toob ja kuidas on võimalik sellest lahti saada, ehk jälle selgeks teha: mis suguse lunastuse hinna Jumala Tall meie patude eest on toonud. On aga mõlematest klassidest, siis on tarwis mõlematele rääkida. Enamaste on küll kõik koosolekud mõlematest koos.

Wäga hea on ka enne jutlustamist kõige vähemalt kolm tundi mitte midagi süüa.

Ra on hea enne jutlustamist võimalikult mitte kuulajatega palju rääkida. Mitmesuguste tühiste küsimiste läbi saawad sagedaste jutlustaja mõtted laiali wiidud ja see mõjub kahjulikult jutluse peale.

Soowitaw on, et iga esimese jutlustaja ülesastumise eel mõned salmid saawad lauldud, parem kui selles mõttes millest räägitud saab. See kogub kuulajate mõtted kokku. On aga üks ehk kolm kes jutlustama saawad, siis võib nende wahel ka laulmine ära jäeda kui aega selleks wähe on. Pea asi mis siin järgmistel jutlustajatel tarwis tähele panna on: et nad seda sihti püüawad kinni pidada mis esimese jutlustaja läbi sai põhjuseks pandud, muidu saawad kuulajad esimesest sihist kõrwale wiidud ja unustawad seda hoopis ära.

Beel on wäga tarwis, — kui üks jutlustaja on juba ülesse astunud, — et teised jut-

lustajad kõik tema jutlustamise aeg südamest tema eest palusivad. See on otse imestamise väärt, kuidas Jumal siis seda mis meie teisele palusime, ka meile enestele annab. Ja see on pea asi, mis kõik jutlustajad peavad tähele panema. Siis, kui meie ühel meelel, ilma kaduseta ewangeliumi noota tõmbame, võime loota, et meie teda takistamata mäele saame.

14. Jutlustamise ajal.

Oma jutlust algades peab jutlustaja kõik kõrvalised mõtted mahajätma ja vaikses südamlikus palwes kindla julgusega ülesse astuma teades: siin on Kristus kui õpetaja ja püha Waim kui valgustaja, kes iga silmapilk tarviliku mõtte ja sõna meelde tuletab, mis kasulik on rääkida.

Suure rahwakogu ees üles astudas tunnewad paljud jutlustajad kartust ja wärisemist oma sees, ja ka siis, kui mõni tähtsam ehk kõrgemast soost liige juhtub kuulajate hulgas olema.

Et mingit kartust ega wärisemist inimlikust küljest ühe jutlustaja sees ei oleks, selleks on järgmist tarwis tähele panna:

1. Pööra filmad kuuljate pealt Jesuse Kristuse kannatamise, surma, ülestõusmise ja taewaminemise peale. Hoia see pilt waimus oma filmade ees, siis tunned, et üks palwe heal sinu sees hüüab: „Mine ja kuuluta seda kõige loodud loomale ja waata, mina olen iga päew sinu juures maailma otsani.

2. Heida kõik mõtted kõrwale, mis kuuljad

selle kohta saavad ütleva. Sina oled Issanda, mitte inimeste sulane.

3. Sõna ristist, mis sul oleks kahetümnele rääkida, on veel enam kahetuhandele tarwis.

4. Seda manitsust ehk juhatusi mis sull harimata inimeste jaoks oli antud, tarwitab ka kõrgematfugu isik, sest Jumal ei waata misfugusest seisusest keegi on, waid temal on heameel sellest kes teda armastab.

5. Ära ole juuluste järelduste kohta kahewahel. Waata usus Issanda peale, sest tema on ütelnud: „Sulle sündigu nõnda kui sa usud.“

Keegi tundmata herra pidas kord Prantsuse rewulutsioni ajal ühe politikalise koosoleku peal ühe kõne. Mirabo küsis pärast kõne lõppu oma sõbra käest: „Kes oli see rääkija?“ Tema sõber ei olnud aga mingisugust huwitust selle kõne üle tunnud ja waatab sellepärast imestades Mirabo otsa. Mirabo aga wastas: „See mees saab midagi suurt Prantsuse riigi sees korda saatma, sest tema rääkis iga sõna kindla usuga.“

6. Jutlusta selle kindla teadmifega, et just selle jutluse läbi inimesed Issanda juurde tulewad ja saavad ära peastatud.

Keegi jutlustaja soowis noortele jutlustajatele esimese korra ülesastumisel, kartuse ärahoidmifeks omale ettekujutada: mina olen kõige targem siin koosolekul.

Niisugune soow ei ole mitte õige ega sünnis, waid ennemine kahjulik. See ettekujutuse mõte wõib sellele jutlustajale ka teise ja ka

järgmistes ülesastumistes jäeda ja teeb teda kõlbmataks sellele tööle.

Kartuse ja wäristuse wastu, peab teiste abinõudega wõitlema.

John Wesleyt räägitakse, et tema pidi kord ühes suurel koosolekul jutlust ütlemas, kus kuuljateks ainult ülikooli prohwasforid oliwad ja tema jutlustas nende ees nii wabalt ja loomulikult nagu mõni tund ennemalt ühes talupoja majas. Pärast jutluse lõppu küsiti tema käest, kuidas ta wõis nii kergelt ja loomulikult jutlustada ühe niisuguse haritud rahwa ees.

„Mina olin,“ wastas Wesley, „Jumala ligiolemise üle nii kartusega täidetud, et ma ei näinud kes mu ees seisiwad.“ Lutherus wastab ühe niisuguse küsimise peale: „Mina ei kartnud iialgi selle üle, et ma saan halwaste jutlustama, waid ma olin sagedaste selle kartusega täidetud, et ma pean Jumala ligiläheduses seisma ja rääkima tema suurusest ja wäest.“

Teises kohas wastab ta selle küsimise kohta. „Kui inimene astub esimest korda kateedri peale, siis paneb teda see suur hull päid kohmetama mis ta oma ees näeb. Kui mina kateedri peal seisan, siis ei näe ma ühtegi pead, waid kujutan omale ette, nagu seisaksiwad minu ees postid.“

Kui mina jutlustan, siis tungin mina jutluse sisse sisse ja ei waata kellegi doktori ega magistri peale kelle arw ehk 40 on, waid mina waatan noorte inimeste, teenijate ja laste peale kelle arw 2000 tõuseb. Mina jut-

lustan nendele ja saadan oma sõnad sinna, kus neid kõige suurema igatsusega oodatakse."

Sagedaste on ka jutlustaja seis kateedri peal mõjuandjaks.

On jutlustajaid, kellel mingisugust iseäralist liigutust ei ole. Oma jutlust alustades kuni lõpuni seisavad nemad ilma liikumata. Nemad ei tõsta kordagi kätt, ega pööra ennast parema ega pahema poole. Nende heal on ühesugune kui sääse sumisemine.

On jälle jutlustajaid, kes omale rääkimise ajal palju liigutusi lubavad. Nende käed ei seisa üks minut mitte paigal, jalad sammuvad alati ühest kateedri äärest teise, kummardavad kõige kehaga wahest maha ja hüppavad jälle püsti, teevad omale kord naeratawa näo ja wahel nutja palge. Iga sõna jaoks on isesugune liigutus.

Mõned jutlustajad (iseärane peastesõjaväes) pruugivad jutlustamise juures, mängukoorisid, mitmesuguseid pillisid, lasewad wahel mõned kuulajad püsti tõusta ja teised jälle istuda jne.

Weel on jutlustajaid, kes selles arwamises on, et mida rohkem karjume, seda rohkem saadab see kuuljate juures kasu.

Nüüd tuleb küsimine: „misugune wiis on siis kõige parem.

Spurgeon ütleb ühetoonilise rääkimise kohta: Laske ikka uued healeelid heliseda ja muutke wiisi alati. Laske bass, alt ja tenor samati kuuldawale tulla. Ma palun teid südamest: Tehke seda kaastundmusest iseeneste wastu, kui ka nende wastu kes teid kuulewad.

Jumal on meie peale halastanud ja kõik nii sisseseadnud, et meie tarwitus mõnesugust rahwast leiab; siis halastagem ka meie oma kaasinimeste peale, et meie neid ühesuguse wäsitamisega ei waewa. See on õige metsik olek ligimese kõrwatrumminahka sellega piinata, et ta peab pool tundi aega ühte ja sedasama healt sinna sisse puurida lastma. Misugusel rutemal wiisil wõiks mõelda inimest hulluks ja meeletumaks teha, kui, et temale alaline firiseja mesilane ehk kärbes kõrwasse pannakse.“

Ei pea ka mitte oma healt liig waljuste tarwitama. Kui inimesed poole jõu tarwitusel teie healt kuulda wõiwad, siis on parem teist poolt eestulewa aegade jaoks hoida. Kes tahab kuuljaid walju rääkimisega magamise eest hoida, wõib mõne ergu kuuljale peawalu sünnitada. „Jehowa ei ole tuule sees.“ Müristamine ei löö tialgi sisse. Ei kuulda ka sellepärast paremine mida waljum kõra on; liig kõra lufustab ennemine kõrwa. Pasfigu igaüks oma healt oma kuuljate kohaselt; on kellegil 30—40 kuuljat siis wõib ta kindel olla, et harilik rääkimine igale ühele kuuldaw on, on aga kellegil 20 tuhat kuuljat ees, siis tõmmaku kõik registrid lahti ja lastu kogu healt kõlada.

Trents räägib liigutustest ja pale muutmisest mis ühel kuulutajal tingimata peab olema; sest ainult sõnad ei wõi iga kord ewangeliumi mõtted selgeste ette tuua. Ta ütleb näituseks: „Rujutage omale ette: Ema juurde jookseb lapsehoidja ja ütleb temale naeratawa ja rahuliku tooniga: „teie laps kukkus maha ja lõi

ennast weriseks." Kas ema saab seda uskuma? Ei, tema saab mõtlema, et see on ainult nali, kui ka küll paha nali. Aga kui lapsehoidja tuleb ehmatanud palgega ja räägib seda läbi nutu — siis saab sellel kõnel hoopis teine tähendus olema.

Lamartin jutustab, et rewolutsiooni ajal sai üks polk käsu ühes kohas wälja astuda. Teadaandmine tuli kindrali käest. Aga terve polk awaldas kui üks mees, et nemad enne ei lähe kui neid üks niisugune ohwitser saab wiima feda nemad usaldawad. Siis tuli üks niisugune ohwitser, ja luges neile kindrali käsu ette, aga tema luges seda niisuguse wiisi ja liigutustega, mis tähendas, „sõbrad ärge minge!" Soldatid sawad sellest aru ja ütlesiwad ühest suust: „meie ei lähe!" On ewangeliumi kuulutajaid, kes ewangeliumi tõtt sel kombel ette kannawad, et kuulajad peawad ütlemä: „Sellega pole ühtegi kiiret."

Liigutused ja heale muutmine on tarwilik, ja aitab ewangeliumi selgitamiseks palju kaasa, kui ta aga nagu iga teine töö töö Waimu juhatusel all seisab. Kui sõnad ja mõtted peawad püha Waimust juhatatud saama, siis mitte keha liigutused. Aga liig wehklemine sinna ja tänna kõigutamine, hüpamine ja kargamine ja oma pale moonutamine ei passi küll ewangeliumi kantsliga kokku. Selle armastajad peafsiwad enimini tsirkustes oma osawusi näitama.

Et kõige õigemä õpetust selles asjas saada, peaks iga jutlustaja Jesuse sõnu meeletule-tama: „Õppige minuist."

Jesusest õppides näeme, et Tema mitte ilma mingisuguse liigutusteta ei jutlustanud.

Ei, Tema tõstis filmad üles taewa poole Joh. 11, 41; 17, 1. Tema tõstis käed üles Luk. 24, 50. Wõttis kord lapse ja pani selle nende ette seisma Matt. 18, 2. Tema pruukis oma liikmeid, filmi ja käsa Waimu juhatusel järele.

Teisest küljest ei wõi meie jälle mõelda, et Tema oleks hüpanud, karanud, oma palgega iseäranis moonutanud ehk oma keha sinna ja tänna painutanud. Ei, see ei oleks Tema õpetusega kokku käinud. Tema kohta seisib kirjutud: „Tema ei kiskenda, ega tõsta oma healt ja ei lasse seda mitte wäljas kuulda Jes. 42, 2.

Kristuse peale mõeldes, ei wõi meie Teda enestele teisel kombel ette kujutada kui waimne ja tasane. Kord istub ta rahuliste mäe peal ja teine kord kiitawa paadi sees. Mõni kord tõstab Ta omad filmad ülesse ja näitab lillekeste ja linnukeste peale, teine kord lööb Ta oma filmad maha ja on wait. Kord on Tema pale rõemus hulka lapsi enese ümber nähes, aga teine kord seisawad Tema filmad wees uhke linna peale waadates.

Uga kõiges selles walitseb üks imeline waimsus ja rahu. Tõsine ewangeliumi kuulutaja peab Tema sarnane olema.

Kõik üleliigsed sundimised ja peale tungimised ühe kuulutaja poolt on wäga kahjulikud. Püha Waim ei tarwita inimeste hirmutamist.

Mõnedel jutlustajatel on wiisiks pärast jutlust neid inimesi kasta püsti tõusta, ehk

jutlustaja ligemale tulla, kes walmis on uut elu algama, et siis nemad waljuste paluksiwad ehk oma suuga tunnistaksiwad, et nad tahawad ümberpöörata.

Niisuguse wälja kutsumise juures astuwad mõnikord ka mitmed wälja, aga mitte sellepärast, et nemad oleksiwad walmis meelt parandama, waid see sünnib kas närwide erutuse ehk teiste inimeste pärast.

Pärast kui see tuhin on mööda läinud, siis on neil häbi ja südamel walu niisuguse filmapiilgu üle ja neil hakkab põlgatus ja wiha kõigi usuliste asjade vastu ja niisugustest tulewad kõige wihasemad ristiusu waenlased.

Ja kui üks niisuguse liikumise läbi erutatud inimene saab usklike seltsi vastu wõetud, siis langeb tema warsti ja kirjub sagedaste ka teisi kaasa.

Keegi jutlustaja jutustas väga heaste. Paljud oliwad liigutatud. Peale selle kui amen oli üteldud küsib tema: „Kes on walmis tõsiselt meelt parandama, tõstku käed ülesse.“ Palju käsa tõusewad ülesse. Siis räägib jutlustaja edasi: „Pea ingel Mikael, raiu iga käsi maha, mis tõsiselt ei ole ülesse tõstetud.“ Kõik käed langesiwad alla.

Iga inimlik töö, olgu tema meie mõttes kui ilus ja hea, jäegu meist tarwitamata. Püüdkem vähem au oma jutluste järeldustele otsida, ja jätkem neid püha Waimu hooleks, siis wõib jutlus õnnistatud olla, ja hinged leiawad tema seest Kristust.

15. Pärast jutlust.

Enamaste saab siis, kui jutlus on lõpetatud, üks ehk kaks salmi lauldud. See pruuk on väga armas, aga igatord ei ole tema mitte soovitatav ja iseäranis siis, kui jutlus on elav olnud ja kuuljate südamed liigutatud. Kõige parem on siis niisugusel filmapilgul kohe palwele jäeda. Wana sõna ütleb: „Tao rauda kui ta palaw on.“ Ja ka jutlustaja peab siis usin olema kui püha tuli kuulajate seas põleb. Laulmine wiib sagedaste kuulajate mõtted teise mõtte peale ja weel iseäranis siis kui laul jutluse sisuga kokku ei käi, ja ka on laulu ajal kuulajatel wõimalik süüa ja tänna mõtelda ja see kaotab jutluse mõju.

On aga kohe palwe peale jutluse lõppu, siis wõib kuulaja waitses ohkamises oma häda Jumalale rääkida ja tema leiab selle läbi omale findlama seisukoha.

Peale palumise saagu küll üks laul lauldud, aga ainult niisugune mis jutluse ja palwe mõtet kinnitab.

Mõnedes koosolekutes on wiisiks wõetud enne ja pärast jutlust mitmed waimulikud laulud laulda. See pruuk ei ole mitte hingede peastmiseks kasulik. Enne jutlust mitmed laulud laulda kaotawad kuulajate südamest püha aukartuse kokkutulemise kohta ja paljudele ümberpöörmatadele näitab ta kui nalja töö olewat.

Pärast jutlust mitmed laulud laulda on weel kahjulikum. 1) Laulud ei ole kõik ühe mõtelised ja ei kinnita jutluse sisu ja 2) pal-

jude laulude laulmisega saab jutluse sifu ära unustatud, nii et mitme koosoleku kohta õigusega võib ütelda: Nemad laulsiwad jutlustaja jutluse ära.

On jutlustaja eesfiht, et jutlus kuulajate südametes peab maad leidma, siis peab ka tema selle eest hoolt kandma, et kuulajatel jutlusest midagi kaasa võtta oleks.

Wäga hea on pärast jutlust ka nende kuulajatega hinge õnnistuse üle rääkida, sellest märgata on, et sõna nende südametes peatama on jäenud. Seda tööd ei jõua aga üks jutlustaja mitte teha, waid temal peawad selleks abilised olema.

Wäga hea on, kui jutlustaja ostab oma kuulajate ruumi sell kombel ära jaotada, et iga tema abilisele üks teataw jagu oleks. Kõik jutluse aeg võib nüüd abiline omas jaoskonnas kuulajaid tähele panna, ja kui tema nende hulgas mõnda peaks märkama kes heal meelel sõna wastu võtab, ehk keda Jumala sõna puudutab, siis võib tema pärast jutluse lõppu sellega rääkida. Aga see kõik peab nii sündima, et seda keegi peale niisuguste abiliste ei märka.

On hea, kui niisugused abilised ka enne jutluse lõppu wälja minijaid tähele panewad, ja neile järele lähewad ning püüawad mõni sõna hinge õnnistuse üle nendega rääkida. Sagedaste juhtub, et mõnele kuulajale mõni sõna wäga wastu meelt on, ehk et ta teda waleste mõistab ja seal on tarwis — kui meie niisugust kuulajat kaotada ei taha — temaga selle üle rääkida.

Aga kõige selle sees peab põlew armastus

meie hingest wälja paistma, muidu inimene ei usalda meid ja meie kõne ei kanna wilja.

Ka ei ole sünnis pärast jutluse lõppu kuulajatele palju teadaandmisi ette lugeda, Sagedaste just ootawadki kuulajad ainult teadaandmiste peale. Näituseks: kui pruutpaarid maha üteldakse kui teraselt ja waikselt seda tähele pannakse. Meie peame kõik kraami kõrwale heitma, mis kudagi kellegile wõiks takistuseks ja ainult seda tähele panema, kuidas hinged peastetud saawad.

Sagedaste juhtub ka, et mitmed kuulajad kes kõne läbi liigutatud saiwad, pärast suurema rahwa äraminemist weel paluda soowiwad, siis ei pea mitte niisugusele soowile sellega wastu astutama, et jutluse aeg juba ümber on. Hinge peastmise juures, ei tohi ükski wäljaspidine komme takistuseks olla. Waimu tuul puhub kuhu tema tahab, ja sagedaste sel filmapilgul, kui meie ette määratud aeg ümber on.

16. Jutlustaja ülesanne.

Kõige esiti peame meie endid omas ametis nõnda sisse seadma kudas Jumala nõu ja plaan on, see tähendab: — meil peab üks selge ja kindel teadmine selle üle olema: mis Jumal ühe ewangeliumi jutlustaja käest nõuab. Meie ei wõi oma ametit muidu mitte õigeste ülewal pidada, kui meie Jumala nõudmisi selle kohta ei tea.

Mina olen kindel, et täna päew paljud selles ametis on, kelledel mingit teadmist selle üle ei ole: mis tähendab üks jutlustaja olla. Aga meie ei pruugi mitte selles asjus segadu-

ses seista; sest Jumala sõna sees on selle kohta selge eeskiri.

Jutlustaja ülesanne on kolme sugune.

1. Ära kadunute otsimine.

See on esimene ja pea ülesanne. Isfand ei ole meile mitte segaste sõnadega Luf. 19. 10 ütelnud: „Sest inimese Poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema mis ära kadunud on.“ „Tulge minu järele ja mina tahan teid inimese püüdjaks teha.“ Inimesi püüda, ära kadunud otsida, see on Jumalal nõudmine ühe jutlustaja käest.

Üks jutlustaja, kes seatud aegadel oma jutlustamise korrad on ära pidanud, ei wõi selle läbi weel kõlblikuks nimetatud saada, waid Jumal ootab tema poolt weel midagi. Tema ülesanne on peale seda weel ära kadunud ülesse otsida, mitte ainult kiriku ega palwe maja pinkide pealt, waid ka rikka mehe majast ja sauna hurtsikust, teatrilt ja näitepõranda pealt, turu pealt ja wabriku ruumidest, kõrtsidest ja hoo-ramajadest ja igast kohast kus neid leida on ja kuhu iganes wõimalik on ligi peaseda.

Tema ei pea mitte häbenema mõnele joodikule oma kätt abiks andmast, ehk mõnda langenud naisterahwast oma katuse alla wõt- mast. Tema kohus on neid aedade äärest ja tee lahkmete pealt ülesse otsida ja neile abi anda, neid Jesuse juurde juhutada ja nende puruks läinud lootustele uut julgust anda.

Üks jutlustaja kes ära kadunud ei otsi, nende järele ei lähe ja neid nende õnnetuse seest wälja ei aita, ei ole selle ametile kohane.

Siin ei ole mitte selle peale waadata, kui palju head teegi teeb, kui sõbralikult teegi inimestega ümber käib ja kui ilusad jutlused teegi peab. Pea kohus on ära kadunuid otsida, ja kus seda ühe jutlustaja juures ei leita, seal ei ole tema oma ametile kohane.

2. Jumala koguduse hoidmine.

Teine pea ülesanne on: Jumala kogudust hoida. Apostel Paulus ütles Miiletuses mere ääres Ewesuse koguduse wanematele, keda ta oli enese juurde lasknud kutsuda: „Teie peate kui karjatsed hoidma Jumala kogudust“ Ap. 20, 28. ja Apostel Peetrus manitseb wanemaid: „Hoidke kui karjatsed Jumala karja.“ 1. Pet. 5, 2.

Meie elame ühel ajal kus palju jutlustajaid on, kes Kristuse kogudust mitte ei hoia. Ennemine saadab nende töö lahutust. Paulus kaebas omal ajal: „Sest kõik otsiwad oma, ei mitte mis Kristuse Jesuse auks tuleb.“ Wilip. 2, 20 ja seda sama mõiks paljude praeguste jutlustajate kohta ütelda.

Jumala kogudust hoida ei tähenda mitte iiksi oma kogudust kaswatada, waid kõigi^o ärapeastetud hingede eest hoolt kanda, mitte, et nemad meie koguduste kombes omale omandaks waid, et nemad Jesust Kristust rohkem tundma õpiks ja Tema meelega endid ehitaks.

Wäga kurb on sagedaste kuulda kui jumalalapsed tulewad ja kaebawad: „Mis pean mina tegema, minu hingekarjane ei anna minu kaswamiseks mulle midagi, aga see pole weel

hõige pahem; oma enese eest kannan mina ise hoolt, aga minu lapsed — need lähewad hukka."

Mina tean, et palju niisugustest jutudest mitte tõe põhja peal ei seisa; sest paljud armastawad ainult wigasi otsida, aga ometi on see paljude juures ka tõsi.

Wäga kurb on weel lugu siis ühes koguduses, kui jutlustajad ei mõista õiget rooga jagada. Jesus ütleb: „Kes nüüd ustaw ja mõistlik sulane, keda tema isand on pannud oma pere üle neile omal ajal rooga andma. Matt. 24, 25.

Üks õpetaja peab teadma misugune roog kellegi koguduse liikmele kohane on. Jäme leib ei passi mitte rinna lapsele, ega ema piim ei toida meest. Meie ei wõi mitte ainult sell kombel Jumala kogudust hoida, et meie nendega lahkestes ümber käime, waid meie peame mõistma ka neid toita ja nimelt niisuguse toiduga mis kaswamisele kahju ei tee. Kui meie aedas oma lillesid tubaka leemega kastaksime, siis ei wõiks meie mitte oodata, et nad kord oma õitsemi-sega meie aeda ilustaks, kui meie jutlustajad Jumala kogudust segase õpetuse, ehk kõlbmata toiduga toidame, siis lõhume meie Jumala kogudust, ja meie ei ole wäärt selle tähtsa ameti peal olla.

Isfanda õiget kohut kartes peame meie endid kõik selles tähtsas küsimises läbi katsuma: „Kas mina hoian Jumala kogudust ja kas kogudus saab minu läbi mis temale kaswamiseks tarwis on?“

3. Jumala kogudust kaastööliseks teha.

Kolmas pea ülesanne on: Kristuse kirkut töötama õpetada. Ma loen seda Jumala sõnast. Ew. 4, 11. 12: „Ja seesama on pannud mõningad apostlike ja mõningad prohvetike ja mõningad armuõpetuse kuulutajaks, — (ma palun tähele panna, siin ei ole mitte kirjutatud: mõningad karjatsiks ja mõningad õpetajaks — sest see on üks amet karjane ja õpetaja.) Pühade parandamiseks, õpetuse ameti tööle Kristuse ihu ülesehitamiseks. Mõnedes ümberpanekutes kannab see salm seda mõtet, nagu oleks Jumala eesmärk töötegijate juures kolme sugune, nimelt! pühade parandamine, õpetamine ja Kristuse ihu üles ehitamine. Uga lugege kreeka keele testamenti, seal ei seis midagit sellesarnast. „Tema on neid pannud — pühade paranduseks õpetuse ameti tööle, Kristuse ihu ülesehitamiseks.“ Teiste sõnadega: „Tema andis selle ameti, et pühasid töö jaoks ettevalmistada, et Kristuse ihu saaks üles ehitatud. Jutlustajad, — kes meie püha Waimu läbi selle ameti oleme vastu võtnud — meie kohus on Kristuse kirkut töötamisele õpetada.

Mina usun, see on üks suur ülekohus kristlikudes kirkutes, et sagedaste üks inimene kõik tööd teeb — arwa ehk on mõnedel üks ehk kaks abi. See ei ole mitte testamentlik alus kristliku kiriku kohta. Kui teie Ewesuse neljandama peatüki läbi loete siis leiaste, et kogudus on ihuga võreldud, kes sõrmedest, kätest, silmadest, kõrvadest, jalgadest, suust jne. koos seisab ja igal ihu liikmel on oma töö. Kellest

kõik ihu on kokku liidetud ja kokku pandud iga ühe liikme läbi üks teise abiks, Kristuse wäe läbi igaühe liikme moodu järele, ja teeb et ihu kaswab enese parandamiseks armastuses. Ew. 4, 16.

Meie ülesanne kui jutlustajatel, ei ole üksi ärakadunuid otsida ja neid kui Jumal kogudust pärast hoida, waid meie kohus on neid ka töötama õpetada, et igaüks kui liige Kristuse küljes wõiks enese paranduseks kaswada.

Kui keegi arwab, et üksi jõuab kõik tööd ära teha, siis eksib tema. Üks mees ei ole sõjas wõitja. Meie ei taha mitte ühte niisugust noota wälja wisata, mis kalad läbi lasseb, waid meie tahame teda mäele tõmmata ja weel pealegi palju kaladega, aga see tarwitab kaasabi.

Jutlustajad täitke oma ülesannet: — Otsige ärakadunuid, õpetage neid Jumalat tundma ja hoidke siis neid kui Jumala karja, aga, et meie palju wilja kannaksite, ja kõigis oma ametit ausaste ülewal peaksite, siis õpetage neid ka töötama. Tööd on palju aga pisut töötegijaid.

17. Omadused, mis ühel jutlustajal peawad olema.

Püha kirja järele on iga ristiniimene kutsutud kuulutajaks. Apostel Petrus ütleb: „Et teie peate selle wägewaid nõusid kuulutama, kes teid pimedusest on kutsunud, oma imeliku walguse juurde.“ 1 Petr. 2, 9. Seda tööd on wõimalik igal kristlasel, igas paigas teha nagu näituseks: oma töö juures, teed käies seltskonnas, perekonnas j.n.e.

Uga jutlustajaks, pühakirja seletajaks, karjatseks kes karjale märgiks on ja karja üle walwawad, ei wõi mitte igaiüks olla, waid ainult need, kes püha Waimu läbi selle ametile on kutsutud, äralahutatud, ning kes Jumala sõna nõudmised selle ameti kohta enese sees tunnewad olema. „Mu wennad, ärge saage mitte iga mees õpetajaks, et teie teate, et meie suuremat nuhtlust peame saama.“ Jaf. 3, 1. Selle salmi mõte on see: Saage ainult need õpetajaks, kes Jumala sõna nõudmised selle kohta omas elus tõeks teewad.

Igaiüks, kes selle tähtsa ja wastutuserikka ameti peale astub ilma, et tema Jumala sõna nõudmisi täidab, teeb selles töös rohkem kahju kui kasu ja kui meie tänapäew nende miljonite kristlaste peale waatame, kes Jumala Kolmainu olemise salgajad on, siis peame küll seda ainult kõlbmata tööliste töö wiljaks tunnistama.

Meie tahame mõned neist sisemistest ja wälimistest omadustest tähele panna, mis tingimata ühel jutlustajal peawad olema, kes selle ametile kõlbuline on:

A. Sisemised omadused.

1. Ümberpöörmine.

Kes teisi tahab Kristuse juurde juhutada, peab ise ümberpöördud olema.

Jesus ütles Petrussele: „Kui sa saad ümberpöörnud, siis kinnita oma wendi.“ Luf. 22, 32. Ta ei wõinud mitte warem oma wendi aidata, kui ta ise pärast Jesuse ärasalgamist ennast kõigest südamest sai ümberpöörnud.

Enne kui keegi jutlustaja oma ametile astub, peab ta seda läbi elama, mis prohwet Jesaja läbi elas. Jes. 6, 7.

Mida täielikum ja südamlikum kellegi ümberpöörmine oli, seda tõelikumad ja südamelikumad on tema jutlused ehk ümberpöördult: Mida elavamad kellegi jutlused on, seda südamelikum oli tema ümberpöörmine.

Apostli Paulusel — kes enam tööd tegi kui kõik teised apostlid — oli ka kõige elavam ümberpöörmine ja ühe niisuguse selge ümberpöörmise sees oli tema pärasine jõud ja julgus nagu ta seda kirjutab 1 Tim. 1, 12—16: „Ma tänan Jesust Kristust meie Jumalat, kes mind on wägewaks teinud, kes ma enne üks Jumala salgaja olin, aga meie Issanda arm on palju suurem olnud, kes maailma sisse on tulnud patusid õndsaks tegema, kelle seast mina kõige ülem olen, ja on oma pikka meelt minu, kõige ülema patuse juures üles näidanud õpetuse märgiks neile kes wõtawad uskuda.“

Inglid ei oleks iialgi wõinud niiviisi kuulutada kui endine ristitoguduse waenlane, sest et nemad ei olnud seda läbielanud mis Paulus Tamaskuse tee peal läbi elas.

Sedasama näeme Lutherusest, Wesleist, Whietefeldist, Müllerist, Spurgeonist, Moodist ja paljudest teistest.

Kui meie teisi tahame Jesusse juurde wiia, siis peame kõigepealt endid kõigest patust, maailma armastusest ja omakasu püüdmisest, — ära pöörama ja Jesusse, meie mõtete, tahtmise ja tegemise üle täieliku walitsuse lu-

bama. Kui meie aga oma tahtmise järele toimetame, oma teede peal käime, siis kaotame meie enestes ärawõitjat jõudu, ja hinged keda meie oleks wõinud Onnistegija juurde wiia, lähewad kaduma. Rohked küsimised noorte usklikeude poolt, kudas seda ehk teist asja Jumala riigis teha tuleb, selgitatakse neile nende eneste elu läbi, kui nad Kristuse au alati filmas peawad ja ennast temast juhtida lasewad.

Et üks jutlustaja täiesti, ehk õieti ümberpöörnud peab olema, on igal ühel selge — sest muidu oleks ju rumalus ümberpöörmist kuulutada, mis ewangeliumi esimene tingimine on; kui meie ise ümberpöörmisest midagi ei teaks, aga ometi kõige selle selge teadmise peale waatamata on meie jutlustamine kõigest korra wäljas.

Räes olewal ajal on suurem hulk kirikuid just niisuguste jutlustajate käes, kes mitte üksi ümberpöörmata pole, waid ka ei teagi mis ümberpöörmine tähendab.

Paljud nende hulgast ei usugi patu olemas olemist ega andeksandmist Kristuse were läbi ja nad seisawad oma ametis mitte sellepärast, et neid püha Waim oleks kutsunud ja koha peale pannud, waid, et nemad ülikooli oliwad lõpetanud ja jutlustaja nime saanud.

Ilseenesest mõista, et ühe niisuguse jutlustaja jutlus ainult kui kelluke on mis heliseb ja wast mis kumiseb, mis korra pärast saab ette kantud ja ajawiiteks kuulutatud. Ja pole ime, kui wiimasel ajal mõned soowi on awaldanud, et kantslites wõiks küll ka gramofonid

hüüda, mis kogudusel palju odavam pidada on kui furnud jutlustajad.

Tuntud Sakamaa usupuhastaja Franke (1663—1727) algas oma jutlustamise ametit ilma, et tema oleks ümberpöörmist ise läbi elanud. Suure igatsusega uuris ta Ebraea ja Kreeka keele piibelt, aga mitte sellepärast, et sealt Jumala tahtmist tundma õppida, vaid et sealt nende keelte mõtet leida.

Ütsford kui ta oli jutlust walmistamas selle salmi üle: „Nõnda kui Isa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina ka teid“, Joan. 20, 21, tundis tema enese sees selle sõna selgust niisugusel wiisil nagu ta seda iialgi ennemalt ei olnud. Hirm tuli tema peale, et tema mitte niisugune saadik ei olnud ja kõik tema möödaläinud kasuta töö ja elu paistis tema ees. Tema langes põlwili ja palus: „Jumal, kui sa oled olemas ja sinu Poja were sees on andeksandmine ja õnnistus, siis kingi seda armust praegusel filmapilgul minule.“ Ja tema sai wastuse oma palwe peale. Pärast poole waatas tema sagedasti selle päewa peale kui oma uuesti sündimise aja peale tagasi.

„Sellest ajast,“ ütles tema, „andsin mina ennast täiesti Issanda teenistusesse, et kõik rõemuga lända, mis tema nime pärast minu peale tuleb, ja siis algas uus elu minu töös. Ümberpöörmine sünnib mitmesugusel wiisil ja meie ei wõi mitte nõuda, et tema iga ühe juures ühesugune oleks, aga see on kindel, et seda iga jutlustaja peab enese juures tunnud olema.

2. Kutsumine.

Igal jutlustajal peab selge ja kindel teadmine olema, et tema Jumalast on kutsutud oma ametile, sest „Ruda peavad nemad kuulutama, kui neid ei ole läkitatud.“ Rom. 10, 15. Uga kahjuks, teadwad vähe seda.

Esimene kindel tundemärk sellest, et meie kutsutud oleme on: selge ja põlew igatsus Jumala sõna kuulutada. „Ja ma mõtlesin: Ei ma taha seda kuulutada, ega enam tema nimel rääkida; aga see sai mu südames kui põlew tuluke, mis kinni peeti mu luukontide sees, ja ma tüdisin ära kannatades ja ei suutnud mitte.“ Jerem. 20, 9.

Teine kindel tundemärk selles on: and sõna rääkimiseks. „Sest meie ei ole mitte kui mitu, kes Jumala sõna segavad, vaid kui selgest meelest, ja kui Jumala seest, Jumala ees räägime meie Kristusest.“ 2 Kor. 2, 17.

And, sõna rääkimiseks ei seisa mitte ainult selles, et kõned ilusad ja kunstlikud oleksivad, mis kuuljad hea meelega kuuleksivad, vaid and tähendab püha kirja järele mis Jumala seest tuleb, julustaja elus täieks saab ja ühest niisugusest südamest kuuljate ette saab kantud, selles samas mõttes, mis Jumala sõna sees seisab.

Paulusel ei olnud iseäranes suurt kõne andi, aga ta wõis ütelda: Mina olen palju enam tööd teinud kui need (teised apostlid) kõik. 1 Kor. 15, 10.

Mitte jutlustaja üksi ei ole selle üle otsuse andja kas temal jutlustamiseks andi on, vaid

palju enam peab see kogudus kus tema tööd teeb, selle üle õige otsuse andma.

Kui inimene ise oma üle otsustab, siis tuleb otsus enamiste ikka oma kasuks, ja sage-daste juhtub jutlustajate juures — kes omal arwasiwad kindlaste jutlustamise anni olewat — asi otse ümberpöörtud. Niisugune wale otsustamine oma enese üle wiib inimesi sage-daste waimuliku uhkuse sisse, mis temale langemist sünnitab. Aga oma mõtete ja tahtmise järele seda ametit pidada, saadab ka kuuljatel palju õnnetust.

Enam jagu kõlbmata jutlustajaid tuleb küll sellest, et mitmed oma tööd selle lootusega algawad, et annid alles pärast töö tegemist saawad antud. On küll tõsi, mida rohkem keegi selles töös tegew on, seda rohkemad annid saawad ka temale siis antud, aga talent pidi ikka temal töö hõlmatuses olema, millega ta wõis kauplemata hõlata.

Wäga soowida oleks kahtlejatele jutlustajatele, et nemad selle asja pärast Jumala ette palwele jääsiwad ja nimelt: palugu nemad Jumalalt tunnistust selle üle.

Seda wõiks järgmiselt teha: Määra omale üks aeg, kas nädal, kaks ehk kolm, ja palu Jumalat, et tema selle määratud aja sees, kas sinu kõne ehk jutluse läbi mõne inimese ümberpöörmisele saadaks ja kui seda on sündinud, siis on Issanda tahtmine, et sina tema püha tööd teed, aga kui seda mitte ei sünni, siis ei ole sina Jumalalt selle ametile kutsutud.

Mõned ehk saawad seda nõuandmist naruks panema ja Jumala kiusamiseks nimetama,

aga seda teewad ainult need, kes kardawad seda proowi ette wõtta ja juba ette arwawad, et neid kõlbmatab leitakse.

Kui nädalad ja kuud meie ametis mööda lähewad ilma, et ümberpöörmist oleks, siis on see selge wastus Jumala käest, et meie kõlbmata tööriistad oleme ja kui weel keegi aastaid oma ametis mööda saadab, ilma et ta ühtegi ümberpöörnud oleks näinud, siis oleks küll aeg praegu selle üle järele mõtlema jäeda.

Jutlustaja anded wõiwad mitmesugused olla: ühel on kutsumise and, teisel kirjaseletamise and, kolmandal edasijuhutamise and j.n.e. Ühel on anne Jumala suurst arusaadawaks teha, teisel tema armastust, kolmandal inimese südamet seisukorda kõigi tema puudustga j.n.e. aga kõiki neid andeid jagab püha Waim nõnda kui tema tahab.

Juhtub sagedaste ka, et kuulsateks jutlustajateks on need saanud, kellel ennemalt selle kohta miskit igatsust ei olnud.

Nõnda oli näituseks Mooses. Temal ei olnud mitte üksi igatsuse puudus, waid tema seisus koguni selle wastu. 2 Mos. 3 p—4, 1—18.

Ka Lutherusel ei olnud esite mingit himu kuulutada, ainult kloostri ülema tungiwa nõudmise peale pidi ta seda esimene kord tegema. Aga nii pea, kui ta oli esimene kord jutlustanud, tõusis tema sees kange himu edasi jutlustada. Kuuljad ütlesiwad temal suured annid selleks olema, ja warsti sai ta Wüttenbergi linna koosoleku peale jutlust pidama kutsutud, kuhu palju kuuljaid kogusiwad.

Uga neid mõlemaid mehi tähele pannes, ei pea meie mitte endile otsuseks tegema, mitte enne sellele ametile astuda, kuni meid selleks saab sunnitud. Neil meestel oliwad annid juba enne ülesse astumist, aga neil ei olnud igatsust selleks saada.

Tunneb keegi enese sees igatsust, siis ärgu oodaku tema enam isesugusid juhtumisi waid waadaku läbi, kas ka selle igatsusele annid on antud ja leiduwad nemad mõlemad ühe inimese juures, siis on tunnistus, et tema Jumalast selleks on kutsutud.

Igatsus üksi ei ole weel tunnistus, sest igatsus wõib ka meie auahnusest tulla, aga tõsine jutlustaja and ei wõi warjule jäeda. „Häda mulle, kui ma armuõpetust ei kuuluta!“ räägib tõsine jutlustaja. 1 Kor. 9, 16.

3. Armastus.

Kes teisi tahab Kristuse juurde wiia, selle südames peab põlew armastus inimeste hingede wastu olema ja ka tõsine nälg nende ärapeastmiseks.

Kui meil hingede wastu südamlikku armastust pole, siis on kõik meie töö eluta ja jõuta, sest jutlustaja amet ei ole mitte mis väljaspidises toimetuses seisab, waid hingede peastmise töö on seespidine ja peab südamest tulema.

Meie tahaksime ehk teada, kuidas inimestele ligineda ja mis neile ütelda, et nemad ümberpööraksiwad. Meie tahaksime ehk teada, mis pärast inimesed ära tüdinewad meie kõnet kuulamast ja mis sugune see kõne peaks olema,

mis hinged Issanda juurde toob. Meie peame seda Jesusest õppima.

Põlew armastuse walu hingede ärapeastmiseks sundis teda surma minema ja ristil weel hüüdma: „Isa, anna neile andeks, sest nemad ei tea mitte mis nemad teewad.“ Luf. 23, 34. Kui meie mitte niisugust walu oma hinges ei tunne, ja Paulusega ütelda ei wõi: Mul on suur kurbtus ja lõpmata walu südames ja ma soowiksin ärakautawaks saada Kristuse käest oma wendade pärast Rom. 9, 2. 3., siis ei wõi meie ühtegi hinge Issanda juurde juhutada. On see aga meie südames, siis on meie heal, meie wiis ja meie tõsidus ka kõige hooletuma inimese peale mõjuw. Kui meil hingede wastu põlew armastus südames on, siis otsime meie alati parajat aega, et nendega nende õnnistusest rääkida ja leiame niisuguseid parajaid aegu ka igal pool: uulitsal, poodis, wabrikus, majas ja ühe sõnaga igal pool, kuna armastusest tühi süda seda kusagil ei leia. On armastus meie südames, see kisub meid siis peastmise tööle ja meil ei ole enam tarwis endid sundimisega waewata.

Uga kust saame niisugust armastust eneste südametesse?

Selle peale leiame kergeste wastust: Armastus inimeste hingede wastu on niisama sugune kristlik loomu omadus kui kõik teisedki. Ta on püha Waimu töö. Kui meie leiame, et meil seda armastust, mis meil tõeste olema peaks, mitte pole, siis on meie esimene töö, et meie Jumala juurde ruttame, temale alanduses oma puudust tunnistame ja palume, et

tema seda meile püha Waimu läbi annaks, mis meile nii tungiwalt tarwis on ja mida meie tema käest ootame. 1 Joan. 5, 14—15; Wilip. 4, 19. Kristusel on hingede wastu lõpmata suur armastus Matt. 23, 37; Luuk. 19, 10 ja kui meil temaga seestpidine ja alaline ühendus on, siis on meil ka sellest armuannist, mida temal nii ülirohkeste oli, osa.

Puhastamata südamel ei wõi Jumal oma armastust mitte walada, on aga püha Waim seal tööle hakanud, siis on armastus esimene wili. Misjugune see armastus on näeme Ewes. 5, 25. 26: „Mehed armastage oma naisti, nõnda kui Kristus on armastanud kogudust ja on iseennast selle eest ära annud.“ Pilt abielust peab seda meile selgeteks tegema. Kristus armastas nõnda, et ta iseennast ära andis, armastus on iseenda äraandmine, kus seda ei ole seal puudub armastus.

Miks ei ole paljudel jutlustajatel armastust? — Sellepärast, et nemad iseennestest weel lahti ei ole saanud. Kui sinu wastu kuri oldakse, ole sina lahke, seisa armastuses, siis wõid sa teine kord tõe sõna ütelda ja see leiab maad. Maailmal on aukartust selle jutlustaja wastu kes iseennestest lahti on. Et maailm ise liha sees on, seepärast tunneb ta seda wiga kõigeparemine teiste juures.

Jesuse käst on „armastada“, armasta oma wihamehi. Ja seda Jesus on patu seest wälja armastanud see armastab ka teisi.

Mõnegi hauakiwi peal seisab: „Armastus ei lõpe iial ära.“ Jah, kui teine surunud on,

aga elus ei tehta selle järele ja sellest on kuralil rõem.

On Jumal meid kutsunud oma armastusest tunnistust andma, siis peame kõigepealt ise sellega täidetud olema ja jutlustaja, kes ei wõi armastada, ei wõi iialgi ümberpöörnisi oma kõne läbi oodata.

4. Piibli tundmine.

On jutlustajaid, kes wäga heaste waimuliku õpetamise wiisi ja usu seadusi tunnewad, aga piibliga on nad koguni wõerad.

Rui teie küsite niisuguste jutlustajate käest: mis suguses raamatus nimelt on see salm, ehk mõte kirjutatud, siis on nende mõistus otsas. Sagedaste ei oska nad wahet teha kas: wäljäärägitud lause oli Jesuse ütetus wõi apostlite oma. Rui nende käest peaks küsitud saama: mis tähendab see ehk see sõna, siis punastawad nemad ära ja kostawad wabandades: Minul pole praegu (Commentari) seletuseraamatud ligi. Meie eestlaste juures on jutlustajaid, kes mõnda piibli kirjakohta kuuldes ütewad: Ei seda küll õiges piiblis ole.

Millest tuleb see?

Kõigepealt küll sellest, et niisugustel jutlustajatel mingit ühendust Jumalaga pole ja et nemad ka iialgi tõsiselt oma piibelt ei loe.

Nemad wõtawad mõnikord oma piibli ainult selleks, et seda salmi järele waadata mille üle nad jutlust tahawad ütelda; aga tõsine kristlik elu nõuab igapäew omale Jumala sõna seest toidust Matt. 4, 4 ja ta uurib Jehowa käsuõpetust järele ööd ja päewad.

Ta ei wõi ühtegi päewa ilma Jumala sõna lugemata ega palweta alata ega ühtegi tööd ega toimetust muidu alustada, kui ta selleks Jumala sõna seest kindlust ei leia. Tema mälestuses seisawad palju pühakirja salmisid ja kohtasid ja ta lasseb neid omas elus teoks saada.

Pühakirja salmide ja kirjakohtade teadmine on väga tarwiline ühele jutlustajale ja annab jutlusele isesuguse mõju ja hoiab kuuljaid kõrwalepõitmise eest.

Kes hingesi tahab Kristusele wõita, peab tingimata hästi piiblit tundma, sest Jumala sõna on waimu mõel Ewes. 6, 17. Oma sõna läbi saadab Jumal inimesi patutundmisele, juhatab Kristuse juurde ja sünnitab neid ülewalt. Tahame meie Jumalariigi töötegijad olla, siis peab Jumala sõna see olema, kus peal meie seisame ja millega meie tööd teeme.

Tahame inimesi Jumala juurde juhutada, siis peame just piibelt tarwitama:

1. Et inimestele näidata, kui väga neil õnnistegijat tarwis on.

2. Et Jeesus just see õnnistegija on, keda nemad tarwitawad.

3. Et näidata, kudas see õnnistegija nende õnnistegijaks saab.

4. Näidata, kudas kõik takistused kõrwale tulewad heita, mis keelawad Jeesuse juurde tulemast.

5. Kudas neil wõimalik on ikka ja alati Jeesuse juurde jäeda.

Ilma piibli tundmata, ei wõi meie inimestele muud ütelda, kui oma mõtteid ja selleläbi

ei leia ütski hing rahu. Ja kui üks inimene oma piibli-raamatud alati ei loe, siis palugu ta küll alati, et Jumalat, teda oma riigi tööle võtaks, aga Jumal ei või teda mitte õnnistatud tööle võtta sellepärast, et püha Waim tema sees seda õiget töö põhja ei leia. Meil on see sõna tarwis, mis terawam on kui kaheterane mõel ja sellepärast jutlustajad, õppige oma piibelt tundma, siis näete töö kasu.

Kes piibelt ei tunne, see ärgu jutlustagu; sest temal ei ole õigust Jumala tahtmistest teistele jutlustada.

5. Palwe.

Üks peatingimistest õnnistusrikka töötamisele on palumine. Kes selleks tahab tööd teha, et hinged ärapeastetud saavad, peab väga hoolas paluja olema. Hingede ärapeastmise töö peab iga sammu peal palwega ühenduses olema.

Urwa wist on küll kedagi teist tööd leida, kes niipalju jõudu tarwitaks kui jutlustamine. Ma ei räägi siin mitte niisugustest mis korra pärast ära peetakse, nagu iga muu toimetus, waid niisugusest jutlustamisest, mis peale jutlustaja iga filmapilk waatab nagu selle abinõu peale, mis temale Kristusest hingede ärapeastmiseks on antud.

See on niisugune jutlus, mille juures jutlustaja ühes apostli Paulusega ütleb: „Kes on nõder ja mina ei peaks nõdraks saama? Keda pahandatakse ja mu süda ei peaks sees põlema 2 Kor. 11, 29.

See on niisugune jutlus, kus jutlustaja

oma jutluses oma kuuljatega nõnda on ühendatud, et tema kurb on kurbadega ja nutab nutjatega ja selleks on ülevalt jõudu tarwis ja seda võib ainult palwe läbi saada.

Meil on ka sellepärast tarwis paluda, et Jumal meid õige inimese juurde juhataks. See pole mitte jumala tahtmine, et meie iga ühega hinge õnnistuse üle räägime kellega aga kokku juhtume. Meie wiidame ilmaasjata väga palju kallist aega ära, kui nendega räägime, keda meie aidata ei või, kuna meie selle ärawiidetud ajaga mitmele suureks õnnistuseks oleks võinud olla. Jumal üksi teab, mis suguse inimesega rääkimine õnnistuseks on, sellepärast tuleb meil teda paluda, et ta meid õige inimese juurdejuhataks Apt. 8, 11.

Meil on ka tarwis paluda, et Jumal meile sõnad annaks, millega meie hingede vastu räägime, kelle juurde tema meid juhatab. Ehk meie küll juba enne mõtelnud oleme, mis meie selle ehk teise seltskonna vastu räägime, siiski on meil selle juures püha Waimu juhatust tarwis ja ka igas vähemas kõnelemise osas. Iga tõsine Jumala sulane võib tunnistada, et ta hingede ärapeastmise töös on sõnu rääkinud, mida ta iial enne pole mõtelnud sellel korral rääkida ja need on just õnnistuse sõnad olnud.

Meil on veel tarwis paluda, et Jumal nende sõnadele, mida ta lasseb meid kellegi inimesele ütelda, wäge annaks. Meil pole üft sõnu Jumala käest tarwis, waid ka wäge. Seda on paljud Jumala riigi töötegijad väga alan-

dawas läbielamises pidanud õppima. Nad istuvad ühe ära kadunud patuse juures, räägivad temale Issanda sõna kõige tõsidusega süit ja sealt, aga patune jääb seks mis ta on. Pärast aga hakkas nendes kui ämarik walgus paistma ja ilmutas neile, et nad seda tööd oma jõuga tahtsiwad teha. Siis wast langesiwad nad kõige suuremas alanduses ja tõsiduses Jumala ette palwesse ja Jumal kuulis neid. Ta saatis selle suure raskuse lühikese ajaga kõrwale ja awas neile ühe uue tee.

Üks jutlustaja läks kord ühest töömehest mööda, kes põlwede peal seistes kiwa lõhkus.

O, kudas ma tahatsin kiwiseid südameid nii lõhkuda nagu teie neid kiwa lõhute.

— Teie wõite seda, oli wastus, aga selleks peate põlwede peal tööd tegema.

Jah, jutlustaja peab oma tööd põlwede peal tegema, muidu on kõik waew asjata.

Kõige parem eesmärk on meil selleks jumalikus töötegijas eneses, kes oma ametit alustades 40 päewa palwes ja paastumises wiibis ja ka kõik tema pärastine elu oli alatine palwe elu Mat. 14, 23. j.n.e.

Jutlustaja ilma palweta peksab tuult 1 Kor. 9, 26, aga alati palwes seistes lõhub tema kaljud ja kõige hirmsamad waenlased.

Aga, kui ka Jumal on meie tööd õnnistanud, ei wõi meie palwet järele jätta, waid meil on siis tarwis paluda, et tema meiteft tehtud tööd edasi wiiks ja õnnistaks. Kui meie oma kohut Jumala tahtmise järele oleme täitnud, siis pole meil enam miskit muud ette wõtta kui paluda, et Jumal awalikuks teeks,

misugust wilja see tehtud töö kannab. Et aeg wäga kiireste edasi ruttab, sellepärast on Jumalariigi töötegijatel tarwis lõpmata Jumalat paludes oma tööd teha, et nad seda lühifest aega mõistaksiwad tarwitada. Sellest ei saa meie mitte wäikest, waid suurt kasu.

Ja weel on meil tarwis paluda, et Jumal meid õpetaks paluma. Digeks palwetuulmiseks on wägewus ja pealeajamine tarwis. Kirjutatud on: „Ühe õige inimese wägew palwe maksab palju“ Jak. 5, 16. Mitte palja ristimise kandja pool surnud ehk pool elaw palwe. — Mitte selle palwe, kellel ükskõik on kas seda kuulda ehk mitte. Ei seal peab igatsus olema seda Jumala ette wälja puistata ja kõige peale ajamisega seda Jumala käest nõuda selle palwe sisse kokku wõttes: „Sinu tahtmine sündigu.“ Kes nõnda palub, see wõib kindel olla, et tema palwe kuulnud saab, ja töö wilja kannab.

6. Püha Waimu ristimine.

Täna päew ei tööta mitte üksi suurem jagu jutlustajaid ilma püha Waimu ristimiseta, waid nemad on koguni kui Ewesuse jüngrid kes ütlesiwad: Meie ei ole kuulnudki, kas püha Waimu ristmist on Apt. 19, 2. Ometi on see üks esimestest tingimistest ühe jutlustaja juures.

Kes hingesid tahab Kristusele koguda, peab püha Waimuga ristitud olema: „Teie peate püha Waimu wäe saama, kes teie peale saab tulema,“ ütles Jesus oma jüngritele, pärast seda kui ta neile käsu oli annud wälja minna kõige maailma sisse Mark. 16, 15—16.

See on ka meile tänapäew esimene ja ülem tingimine, kui meie hingesi Issandale tahame wõita.

Luk. 24, 49 annab Jesus oma jüingritele käsü, Jerusalemma jäeda kuni neid pidi ehitamata wäega kõrgest. Need mehed oliwad kutsutud Jesuse elust, surmast ja ülestõusmisest tunnistama Luk. 24, 45—48; Apt. 1, 22; 10, 39—41. Jüingrid oliwad seda saanud, mis tial sissejuhatuseks ja õpetuseks neile nende ametis tarwis läks. Enam kui kolm aastat oliwad nemad selle õpetajate õpetaja, see on Jesuse enese juures koolis käinud. Nemad oliwad need, kes ise oma filmaga tema imetegusid, tema suremist, tema haudapanemist, tema ülestõusmist ja taewaminemist oliwad näinud. Aga üks asi oli neile weel tarwis, ja nii tungiwalt, et Issand neile mitte luba ei annud seda tööd, mille tarwis nad oliwad kutsutud, hakata, enne kui nad püha Waimu ja tulega ristitud saiwad; kui palju enam on siis meile, kes meie palju alama kooli ja madalama õpetuse ja ettewalmistuse oleme saanud kui nemad, tarwis püha Waimuga ristitud saada, et wõiksime kõlbada Jumalariigi tööle! Mitte Jesus isegi ei astunud Jumalariigi töösse, kui ta sai wõitud püha Waimuga ja wäega Apt. 10, 38; Luk. 3, 22 ja 4, 1. 14. See on, kas Jumala sõna tundmise puudus ehk liigjulge ettewõtte meie poolt, et meie Kristusele hakkame töötama, enne kui meie oleme ristitud püha Waimu ja tulega.

Igal usklikul on õigus püha Waimu ja tulega ristimisest osa saada, sest see on Jumala tõutus Apt. 2, 39. Sest teie ja teie laste pä-

ralt on see tõutus ja kõikide päralt, kes kaugel on, keda iial Jumal, meie Issand tahab kutsuda." See sõna „tõutus“, selles eelmises peatükis 1, 4; 2, 16. 33, mis ühte tähendab kus ka see lause, „püha Waimu and,“ terwes raamatus, näitawad meile selgeste, et 2 peatükis 39 salmis püha Waimu ja tulega ristmise tõutus on.

Kui meie sellest ristmisest ilma oleme, siis on see meie süü. See on meie eneste süü. See on meie tarwis walmis ja meie peame üks kord Jumalale hingede peastmises tege mata jäenud töö eest wastust andma, mida meie oleksime wõinud ära teha, kui meil oleks püha Waimu ja tulega ristmisest osa olnud.

Nagu kõik hea andmine ja täis and ülewalt on ja maha tuleb walguse Isa käest, nõnda ka püha Waimuga ristmine ja meie kohus on seda Jumalalt paluda. Palwe läbi saame meie igatsuse. Ükski ei wõi tõsiselt püha Waimuga ristmist paluda, kui tal mitte üks sügaw igatsus selle järele südamas ei ole. Nii kaua kui keegi jutlustaja arwab, et tema ka ilma selle õnnistusega korda saab, nii kaua ei igatse ka tema selle järele. Aga kui keegi nii kaugemale jõuab, et ta tunneb, et temal tingimata seda tarwis on ja ütleb: „Ma pean seda saama, maksu ta mis maksab,“ siis ei ole tema enam kaugel sellest õnnistusest. Mitmed jutlustajad ja teised Jumalariigi töötegi jad on tunnud, et nemad ilma selle õnnistu seta ei wõi tööd teha ja kui nad palusiwad, siis ristiti neid püha Waimu ja tulega.

Meie paneme mõned tingimised tähele,

mis Jumala sõna sees on nõutud, et seda õnnistust kätte saada.

1. Sa pead kõige esite selles kindel olema, et sa jünger oled, siis võib Jumal sind nende arvesse võtta, kes püha Waimu ja tulega ristitud saavad. Jüngri tundemärgid on Luf. 14, 26. 27. 33. ülesse pandud: „Kui keegi minu juurde tuleb ja ei wihta oma isa ja ema ja naest ja lapsi ja wendi ja õdesid ja pealegi oma elu, see ei wõi mitte mu jünger olla. Ja kes oma risti ei kannata ja minu järel ei käi, see ei wõi mu jünger olla. Nõnda ka igauks teie seast, kes ei jäta maha kõik mis temal on, see ei wõi mu jünger olla.

Jüngriks saada tähendab, kõik maha jätta, mis kinnipidamiseks Issanda järelkäimises võiks olla.

2. Sa pead ennast kõigest ära lahutama, millega sinu Issand mitte osasaamises ei wõi olla. „Seepärast minge nende seast ära ja lahutage endid, ütleb Issand ja ärge puutuge mitte rojase külge, siis tahan mina teid wastu võtta. Ja ma tahan teile isaks olla ja teie peate mulle poegadeks ja tütardeks olema, ütleb kõigewägewam Issand“ 2 Kor. 6, 17—18.

Issand ei wõi üalgi meid siis püha Waimu ja tulega ristida, kui meie niisuguse feltskonnaga ja tegudega ühenduses seisame, mis mitte tema juhatusel ei seisa. Üralahutamine on teine samm püha Waimu ja tulega ristmisele.

3. Sina ei pea mitte enam oma tahtmise järele oma elu seada püüdma. „Mitte minu, waid sinu tahtmine sündigu“ Luf. 22, 42.

Sina pead walmis olema, kõiſ Jēfufele tegema ja Jēfufe pāraſt igale poole minema. Sina pead ennāſt täielikult ohwriks tooma Rom. 12, 1. Tema käes olgu kõiſ ſinu aeg Laul 31, 16, ſinu kallid aſjad Mark. 14, 3. Sinu mured Laul 55, 23. Sinu elu Luſ. 9, 24. Sinu rikkus ja waefus Wilip. 4, 12. Pead kõigega rahul olema mis ſull on Wilip. 4, 11. Oled ſa ſelleks walmis, ſiis oled ſina ſelle õnniſtufe tarwis walmiſtatud aſtja ja ſaad leidma, et ſelle õnniſtufe waſtu wõtmine wäga lihtne on.

7. Kriſtlik elu.

Jutluſtaja paneb oma jutluſe läbi kohuſtufe kuuljate peale, et nemad peawad kuulnud ſõna oma eluga üles näitama ja ſee ongi jutluſtamife eesſiht, aga enne kui meie ſeda teiſte käeſt nõuame, peame ſeda iſe läbi elama.

Teiſtele jutluſt üteldes, ei pea iſe mitte kõlwatu oldama 1 Kor. 9, 27.

Pāraſt patuſahetſuſt ja ümberpöörmiſt on jutluſtaja kohuſ oma kuuljaid hea tegudes ja uſus Iſſanda ſiſſe edaſi juhatada, aga kudas wõiks tema ſeda teha, kui ta iſe oma eluga ſeda üles ei tunnista.

Jutluſtaja, ſelle elu mitte amen tema jutluſe peale ei ütle, ei tohiſ küll teiſi õpetada; ſeſt ſee oleks rumalus, teiſte käeſt ſeda nõuda, mis ma iſe wäärt arwan jalgadega ära ſõtkuda, ehk kudas wõib keegi teiſe käeſt parandufi nõuda, enne kui ta iſe parandamata on.

Jutluſtab jutluſtaja ümberpöörmiſeſt, ſiis peab ta iſe täieſte ümberpöörnud olema, jut-

lustab tema uuestsündimisest, siis peab tema ise uuestesündinud olema. Õpetab tema, et wiina joomine on patt, siis peab tema ise sellest puhas olema. Õpetab ta pühitsusest, siis peab ta ise pühitsuses käima. Niikaugemale kui meie ise oleme jõudnud, võime ka teisi juhtida.

Apostlid paniwad väga rõhku selle peale, et koguduse ülewaataja, ehk jutluse ütleja kõiki pidi selle ameti wääriline oleks, kes kõige kogudusele wõiks eesmärgiks olla: sõnas, elamises, armastuses, waimus, usus, puhtuses 1 Tim. 4, 12.

Jutlustaja peab omas ammetis, niihästi Jumala kui inimeste ees kõlbuline olema, kellel ei ole tarwis häbeneda, kes tõe sõna dieti ära jagab 2 Tim. 2, 15.

Üks tõsine jutlustaja õpib püha kirja, elab selle järele ja õpetab siis ka teisi selle järele elama. Seesuguse töö peal on Jesuse õnnistus. „Kes usub nõnda kui kiri ütleb, selle ihust peawad elawa wee jõed wälja jooksema Joan. 7, 38. Kui kallid see on, kui iga jutlustaja oma eluga sõna kuulutab, siis on tema sõnal alati mõju ja temal ei pruugi kellegi ees häbeneda.

B. Wälimised omadused.

1. Sõna and.

Jutlustajal peab sõna and olema, see tähendab, ta peab oma mõtteid ja seletusi oskama igale kuuljale selgeste ja arusaadawalt ette kanda. On küll tõsi, et suur wana seaduse prohwet Moses ei olnud sõnakas mees

(tal ei olnud sõna andi) 2 Mos. 4, 10, aga just sellepärast andis Jumal temale tema wenna Aroni abiks. Sellest on näha, et Jumal tahab, et tema soowid ja plaanid saaksiwad igaiühele arusaadawalt ära seletatud ja keda Jumal sellele ametile on seadnud, sellele annab tema siis ka annid.

Wäga kallid and on sügaw ja selge kirjatundmine, aga kui sügawad ja kallid mõtted pahaste saawad ette kantud, siis ei saada nemad kellegile kasu.

Chrysostomus ütles oma õpilastele: „õpige dieti wälja rääkima.“ Selles asjas peaks ennast iga jutlustaja harjutama ja ka neilgi ei maksa häbeneda, juurde õppida, kes juba mitmed aastad on tööd teinud. Meie waew saab selle läbi tasutud, et kuuljad meid ruttemine mõistawad ja meil ei pruugi iga asja seletusega palju aega wiita.

Kõige paremaks sõna anniks wõiks küll seda nimetada, kui jutlustaja sõnad kuulja südamesse wilja kandma jäewad ja mitte ainult pealt ei filita.

Kui uppujat peastetakse, siis ei waadata mitte ilusate kehaliigutuste ega selle aja hariduse wormide peale, waid peastmise juures on üks kõik, kas teda juuksetest wõi jalgadest sai finni haaratud. Peaasi on, et uppuja saaks peastatud.

Kui ka meie patuseid tahame peasta, siis ei pea meie mitte selleks ilusaid sõnu otsima, sest ka lihtsa sõnadega võib teed õnnistegija juurde juhutada, waid peaasi on, et meie te-

male risti wäge näitame nimelt, et tema sellest aru saab, usub ja peastetud saab.

Augustinus räägib Cyprianusest, et tema ainult mõned jutlused, ilukõnes ja kõige paremas kokkuseades, ette kandis, et näidata, et ka tema oskab nõndawiisi jutlustada, aga pärast jutlustas tema lihtsalt ilma mingi sõna ilustamiseta ja ütleb et nii moodi peab jutlustatud saama.

Ewangeliiumil on tema ilu tema enese sees, on jutlustaja seda ise leidnud, siis oskab tema seda ka kuuljatele rääkida, aga oma sõnadega ja kõnekäänudega temale ilu anda, ei wii jutlustajaid iialgi eesmärgile.

2. Riie ja toit.

Neis kahes asjus leidub just kõige rohkem wigasi praeguste jutlustajate juures, mis Sumala riigile wäga kahjuks on.

Sagedasti wõib jutlustajaid näha, kelle sõrmed kuld sõrmukseid täis on ja tore uuri kett rinda ehib. Jesus rääkis oma jüngritele, kui Ta neid wälja saatis, et nemad ei pidanud mitte kulda ega hõbedad ega wastraha oma wööl pidama ega pauna tee peal; ega kaht kuube ega kingi ega saua Matt. 10, 9—10.

See tähendab: mitte midagi mis ülearune oleks. Väitwad sõrmused ja uhke uuri kett ei pea mitte kuuljate filmi oma peale tõmbama, jutlustaja eesriht on neid Kristuse peale juhtida. Et uur jutlustajale wäga tarwilik on teab igaiüks, aga tema wõib ka nõnda taskus kantud saada, et ketti ei nähta, ehk ka kuldse kети asemele wõib lihtne must pael panna

aga sõrmussed peale laulatuse sõrmusse on koguni üleliigne asi ja näitab ennemini naeruvääriline kui kohane ja iga jutlustaja käed olgu neist puhtad.

Niisama ka söömisel ei tee mitmed jutlustajad omale auu, waid käiwad ewangeliumis nimetatud rikka mehe jälgedes. Paljude laualt wõib wiina ja õlle pudelid leida ja mitmed toidud, ilma milleta wõiks läbi saada. Kui ühe jutlustaja lõuna kümme kuni kakskümmend rubla maksma tuleb, siis ei ole küll ilmaaegu seda nimetada.

Liiasöömise läbi ei saa mitte üksi meie liha koormatud, waid ka waim Luf. 21, 34. ja meie kaotame sellega oma töö jõu.

Jutlustaja on Kristuse sõjamees ja sõjamees peab niihästi hinge kui ihu poolt kõigist üleliigsetest asjadest waba olema, ja heameelega kandma kõiki puudusi, mis sõjas ette tulewad.

On ka jutlustajaid, kes endid jälle korralikust toidust lahti ütlewad; mõned nendest wõtawad ristijat Johannest eesmärgiks ja otsustawad jämedas ja korratumas riides käia ja mõnda üksikut toitu süüa.

Uga niisuguse teguwõisi wastu astub apostel Paulus ja ütleb: „Neilsinatsil asjadel on küll tarkuse nägu, isetehtud Jumala teenistuse ja alanduse sees ja ses, et nemad ihule armu ega lihale auu ei anna tema toiduseks.“ Kol. 2, 23

Jutlustaja ei pea mitte üksi hinge puhtuse eeskuju, waid ka ihu puhtuse eeskuju olema. Tema ülikond wõib olla lihtne ja odaw, aga

ta peab puhast ja korralik olema. Kes wälimises asjas korda ei pea, fuida wõib tema siis fifemiseski korras olla; see Waim kes seestpidi juhatab, juhatab ka wäljaspidi korda pidama.

Rüül ei wõi nõuda, et kõik jutlustajad ühesugust riidet kannaks, waid see jäeb jutlustaja oma otsustada, selle järele, missuguses kohas ehk rahwa seas keegi töötab; ja ka siia passiwad apostli Pauluse sõnad: Juudile Juuda mees ja Kreeklasele Kreeka mees j. n. e.

Sagedaste on mitmete hea annetega ehitatud jutlustajate juures just need asjad töö taktistuseks olnud, aga meie ei taha mitte nõnda tööd teha, et meie täna ehitame ja homme maha kifume, waid iga meie poolt wälja räägitud õpetus olgu piibli aluse peal ja meist enestest läbi elatud. Ja kui hingede peastmise juures peame mõnest toidust ehk ehtest lahti ütlemä, siis tehkem seda hea meelega, sest meie oleme wabatahtlikult endid selle tööle annud ja see on meie kasu mida paremine meie seda tööd teeme.

3. Abielu ja perekonna kord.

Siin ei maksa mitte kahewahel küsides olla: kumb on jutlustajal parem, kas abielus ehk üksiku põlwesse jäeda? Apostel Paulus ütleb: „Aga ma ütlen wallalise rahwale ja lestedele, see on neile hea kui nemad jäewad nõnda kui minagi. 1 Kor. 7, 7—8 (see on üksiku põlwesse). Aga kui keegi tahaks seda seadust kõikide jutlustajate ehk kiriku teenrite kohta kindlaks määrata, see langetks siis sellesama apostli noomimise alla kes niisuguste inimeste kohta

ütleb, et nende südametunnistus on otsekui raua märgiga ära põletatud, kes endile waga näo teewad ja keelawad ära abielusse heitmast. 1 Tim. 4, 1—3.

Abielusse astumast ei wõi kedagist keelda, ega ka kellegile tingimiseks teha, waid üksik põlw on nende jaoks, kellel selle tarwis iseäraline and Jumala käest on. Kõik kellel selle tarwis andi ei ole, nendel on parem abielusse astuda. 1 Kor. 7, 7, 9.

Et suuremal jaol inimestel seda andi ei ole, siis on küll wäga soovitaw niisugustel jutlustajatel enne oma ameti alustamist kui see wõimalik on, abielusse astuda.

Kui üks noor jutlustaja, kellel üksiku põlwe andi ei ole, jääb abielusse astumata, siis wõib sellest kahesugune kahju sündida:

1) Kas tema isi, ilma enese tahtmata saab himude tulest põlema süüdatud ja langeb raskesse wõitlusesse wõi,

2) Tema sisemine olemine mõjub tema kuulajate, noorte tütarlaste ja lastede peale seda wõrd, et nemad tema ümber koguwad — mitte Jumala sõna kuulama, waid kuulutajast enesest ennast löbustama — ja selle järeldus on sagedasti usust ära langemine.

Igapäewased läbielamised on kõige paremad tunnistused selle kohta, et apostel on tõtt rääkinud.

Du aga üks jutlustaja abielus, siis jääwad need kiusatused tulemata ja ta wõib puhta südametunnistusega oma tööd teha.

Uga siin astuwad teised tingimised tema ette. Kõige esite peab ta heaks eesmärgiks

oma abikaasale olema. Võib juhtuda, et üks kogudus oma jutlustajast väga suurt lugu peab, aga tema naene kodus on hoopis teistjagusel arwamisel. Esimest tunnistust ühe jutlustaja üle ei tule mitte koguduse käest otsida, waid jutlustaja kodust tema naese käest, selle järgi olgu tunnistus koguduse ja wiimaks kõige rahwa poolt.

On jutlustaja perekonna isa, siis suurenewad nõudmised seda wõrd tema kohta kui suur tema pere on. Tema ei pea mitte ainult oma lastele hirmuga head sisse sundima, waid jutlustaja kohus on oma lastele — Kristust sisse elada, s. t. mis ta nendele õpetab, seda peawad lapsed ka oma filmadega tema elust nägema, et nendest tulewifus Kristuse kiriku liikmed saaksiwad, kes terwele kogudusele eesmärgiks on.

Küll ei wõi jutlustaja ise oma lapsi ümberpöörata, aga tema wõib palwe läbi neid Jumala käest Kristuse ihu liikmeteks ümber muuta.

Ubielus olewal jutlustajal on tarwis kahte asja filmas pidada: 1) kas ta ennast väga oma perekonna huwide sisse kinni seob, ehk 2) unustab ta neid hoopis ära.

Esimesel juhtumisel kaotab jutlustaja oma wäe jutlustamises ja teisel seisukorral tuleb otsata kahju tema perekonnale. Tema lapsed wõiwad ilma Jumalata ülesse kaswada, oma isale wastalisteks saada ning terwe edespidise isa ametile talistufets olla.

Jutlustaja kohus on kõige pealt omaste eest hoolt kanda. Oma majas palwe elu elada,

lapsi selleks õpetada ja iga kõlwatumat elu wiisi omast majast eemale hoida nõnda, et terve kogudus seda jutlustaja kodus wõiks näha, mis ta nendele jutlustab, muidu on tema kurjem kui uskumata inimene. 1 Tim.5, 8.

Ma tunnen kedagi jutlustajat, kelle pere selle peale kaebab, et nende majas palwet ei ole. See on kiwi, mis jutlustaja ise oma pealekaebajate kätte annab. Paremini oleks niisugusel kohe oma elu parandada, ehk ennast sellest ametist hoopis lahti ütelda.

4. Jutlustaja heal.

Heal on samasugune jumalik armuand, nagu sõna and, kirjaseletamise and, j. n. e. ja tarwitab ka sellepärast nagu kõik teisedki annid targaste tarwitamist.

On inimesi, kellel juba sündimisest saadik on tugev ja wali heal ja niisama ka neid, kellel jälle tasane ja madal heal on, aga need mõlemad ei passi ühele jutlustajale. Siis tugev ja wali heal wõib kuulajatele wastik olla, ja ewangeliumi magusa maitse ära rikkuda ning madal ja tasane heal toob fergeste une peale ja ei ulata iga kuulajale kätte.

Uga need mõlemad wigadused wõiwad parandatud saada kui jutlustaja selleks ennast õpetab.

Meie wõime selleks ühe eesmärgi Kreeka kuulsast kõnemehest Demostenesest wõtta.

Tema oli oma loomuse poolest nõrga rinnaga, käriseja ja tasase healega ning jutuajamises armastas ta ikka oma õlasid liigutada.

Rui tema esimene kord rahwa ees ülesse astus wilistati teda wälja.

Aga Demostenes tahtis omast wigadest lahti saada. Ta ajas oma pea paljaks, et enam ei julgeks linna rahwa sekka ilmuda ja asus ühte koopasse elama; seal pani ta wäikesed kiwikesed oma suhu ja terawa mõega riputas oma õlade kohta ja niiviisi jutlustas tema ühe peegli ees iga oma liigutust tähele pannes. Wiimaks astus tema mäsfawa mere kaldale ja tahtis oma healega üle tormi ja laenete müra wõitu saada j. n. e.

Niisuguste harjutuste läbi sai tema kõigist oma puudustest lahti ja oli wiimaks üks suurematest ja tähtsamatest kunstõne pidajatest freeklaste seas.

Ka iga jutlustaja wõib oma healt harjutada ja teda nõnda tarwitada, et ta armas on iga ühe meelest ja sellepärast tahame mõned õpetused heale üle tähele panna:

1) Ürgu keegi oma ilusast healest palju lugu pidagu, kui selle taga enam midagi ei seisa. Ilus heal ilma mingi mõjuta südamete peale on kui kunstniku wiuli poogen ilma kunstnikuta.

2) Ürgu keegi ka oma healest liig wähe lugu pidagu, sest tema tublidus wõib jutlustaja kõnele wäga palju kaasa aidata, kui selle taga sõnad täis wäge on.

3) Ühe korraga ei maksa nii palju kõneleda, et hääl täiesti ära wäsiks, see rikub healt.

4) Ei sünni ka kõne sees oma healt loomulikust korrast lasta wälja minna, kus tema

viimaks k aristamiseks muutub ja kuulajatel wastik on.

5) On alati tarwis tähele panna, kas kõik kuulajad meie healt kuulewad ja selle järele siis oma healt suurendada, kuidas meie kuulajate rohkus nõuab.

6) Heale sees peab alati muudatusi ette wõtma, iihesugune toon ei k olba kellegile jutlustajale, ometi on tarwis selle eest hoida, et niisugused muudatusi ette ei w oeta, mis mõtte hakatuses waljumalt lasewad oma healt kõlada ja l opetusel koguni tasa. Jutlustamine olgu nagu iga rääkimine.

7) Jutlustamises peab jutlustaja seda meeles pidama: mida waljumine tema karjub, seda w ahemine temast aru saadakse.

8) Jutlustaja pidagu iga tahes oma silma ees, et heal kallis anne on Inmala käest; ja see wiis ja kord kuidas tema seda tarwitab on tunnistuseks, kuidas tema jumalikust andidest lugu peab.

9) Jesuse palwe risti peal: „Isa, anna neile andeks, sest nemad ei tea mitte mis nemad teewad,“ wõib kõigist jutlustajatest eesmärgiks wõetud saada, kuidas oma healt tarwitata. Kui jutlustakse, „Isa anna neile andeks“, siis on palumise healt seal tarwis tarwitada ja Jesust eestujuks wõtta, kes oma waenlastele armu palus. Jutlustatakse „nemad ei tea mitte“, siis olgu seal wabandaw toon. Jutlustatakse aga „mis nemad teewad“, siis on tarwis oma healega seda hirmust kurtid oed ette tuua, mis Jesuse waenlased Tema ristil oomisega tegiwad.

10) Väga tarwis on, et suu alati puhas oleks, selleks on tarwis enne magama mine- mist hambad ja suu puhtaks pesta ja niisama hommiku ülestõustes.

11) Viimaks olgu ka kurku tähele pandud. Hoitku igauks seda hästi puhastud, et rää- tima hakates ja rääkides mitte alati them ja them ei tehta. Rõik köhatamine, rögestamine ja rindade puhastamine sündigu enne inimeste ette ilmumist, ja kes tahab alati terwet kurku ja kaela omal hoida, see ärgu mässi- gu ennast mitte salli ega kaelarätiku sisse, waid hoidku oma kael waba tuule ja õhu käes, siis on tema alati terve. Madrus ei seo ilmasi oma kaela finni ja ta tunneb omal alati kõige ter- wemad rinnad olema.

18. Mõned üleüldised juhatused jutlus- tamise juures.

1. Püüa wõimalikult selgemini ja aru- saadawamalt rääkida. Paulus ütleb: „Sest kui pasun segast healt annab, kes paneb en- nast walmis sõtta? Mõnda ka teie, kui teie keelega mõistlikusi sõnu ei räägi, kuidas siis tunnuks, mis räägitakse? Sest teie räägiksite tuule kätte. 1 Kor. 14, 8. 9.

2. Kui selged näitused mõne raskema koha seletuseks sul puuduwad, siis jäta teda sele- tamata.

3. Säe ennast kuulaja asemele ja küsi ene- selt: kas mina saaksin sellest seletusest aru ja kas see saaks mulle kasu tooma?

4. Ära püüa oma teha ja käte liigutuste

läbi oma jutlusele soovitawat tagajärge anda, waid palu, et seda püha Waim teeks.

5. Ära püüa iialgi kuulajate närwide peale mõjuda, waid kanna selle eest hoolt, et sõna südamesse läheks.

6. Hoiu selle eest, et alati oma tundmisi kuulajatele ei räägi. Meie tundmised wõiwad mitmesugused olla, aga tõde on ainult see, mis Jumala sõnas seisab.

7. Säe omale järgmised küsimised ette, kui jutlustama hakkad: Kelle ees seisan ma? Jumala ees. Kelle teener ma olen? Jumala teener. Kelle tahtmist pean ma tegema? Jumala tahtmist. Kudas tahab Jumal, et ma pean jutlustama? Nõnda, kudas Tema oma sõna on annud, et ma sealt midagi ära ei wõta ega ka juure ei pane. Kas ma ehk mõne kuulaja pärast midagi ütlemata ei jäta? Ei. Kui meie sel kombel iga kord kuulajate ees seisame, siis ei pruugi meil kahewahel olla, et töö järeldusteta on.

8. Waata selle peale, et jutlus mitte niisuguses haritud sõnades ei seisa, millest harimata inimesed wähe aru saawad. Parem on liht kõne wiisi s. t. rahwa keelt pruukida ja seda mõistab haritud kui harimata.

9. Üks sõna walgustab inimeste mõistust, teine wõiwad seda ära pimestada.

10. Jutlustaja peab selgesti need salmid peast teadma, mis ta jutlustamise juures tahab tarwitada.

11. Hoiu selle eest, et ilmaski kuulajate ees ei sülitata ega rögasta, see teeb midagi wastumeelset ja läilata kuulajatele.

12. Ära ka niisugust wiisi oma juure harjuta, et iga jutlustamise ehk laulmise ees oma rindasid ehk kurku püüad kõhatamisega lahkest teha, see oleks nagu teadaandmine: „nüüd hakkab mina peale.“

13. Jutlustaja peab oma pea ja kaela õigeste hoidma, et selle läbi paremine hingada. Hingamine ei pea mitte läbi suu sündima waid läbi nina. Kops peab alati õhuga täidetud olema ja peab harjutama selle järele jutlustama, et ilmasi wiimast õhku wälja ei pressita.

14. Jutlustamise ajal peab jutlustaja alati omad filmad kuulajate peal hoidma ja oma pilku kõige kaugemasse nurka saatma, et tähele panna: kas tema heal kostab ka sinna. See wiis, mis mõnedel jutlustajatel on, et kõik jutlustamise aeg raamat filmade ees hoida ja kõik see aeg sinna sisse waadata, peab ära heidetud saama. Kui jutlustaja ei julge oma jutluse ajal kuulajate peale waadata, siis ei peaks tema ka julgema niisuguse wiisiga oma Jeesusele häbi teha.

15. Jutlustaja peab hoidma ühesuguse tase tooni ja ka karjumise eest. Ewangelium peab loomulikult kõnel ette kantud saama.

16. Ei passi wastu kateedrid peksa, ega ka oma käsa waljusti kofku lüüa.

17. Ei passi ka jutlustamise ajal ennast küljeli kateedri peale lasta, käsa rinna peale kofku panna, ehk selja taha, tasku pista, ehk uuri ketiga wõi kuue nõõbiga mängida. Kõige õigem seis on sirgesti seista, käed olgu wabalt

mööda keha alla lastud, ehk seistku kateedri ääre peal.

Iseäranis tähtsamatel lausetel võib neid ülesse tõsta, aga see sündigu tões ja pühaduses.

18. Pale olgu ilma mingisuguste moonutamisteta vaikne ja rahulik ning püha tõde ja jumalik armastus patuste vastu paistku sealt välja.

19. Ei pruugi hakatuses mitte wäga walju healega peale hakata, siis võib kergesti tulla, et juba keset jutlust jõud otsa saab ja lõpetuses enam healt ei olegi.

20. Kui jutlustaja on ekfinud sõnas, ehk unustas midagit ära ütlemast, siis ei pea tema mitte seisma jääma, waid midagi teist sündsat sõna leidma ja oma jutlustamisega edasi minema. Seismajäämine niisugusel korral toob suuremat kahju kui wiga ise.

21. Et kuulajaid mitte enesest oma jutlustamisega ära lahutada, on fagedasti „teie“ asemel parem „meie“ ütelda, see kõlab armsamini ja pehmemini.

22. Jutlustaja peab südamest ise seda kaasa tundma, mis tema räägib ja midagi mitte juure lisama, mis ta mitte jutlustamise filmapilgul ei tunne. On niisuguseid jutlustajaid, kes suure koosoleku nutma ajawad, ilma et nemad ise midagi seal juures tunneksid ja niisugustel liigutustel ei ole tagajärge. Mis südamest tuleb, läheb südamesse ja jääb ka enamasti sinna.

23. Jutlustaja seistku nõnda omas ametis, et ükski kiitus ega laitus tema peale mõju ei

awalda ja mingi otsus, olgu see ülendaw ehk alandaw, teda tema sihist kõrwale ei wii. Siis on süda sõnadega ühte seatud ja jutlus on niisugune, misugune ta olema peab.

Lõpetus.

Seda raamatut lõpetades pean siiski siia juurde ütleva, et kõige parem jutlustamise õpetaja on „piibel“, mida meie palwes ja püha Waimu juhatusel peame lugema. Ilma piibli lugemiseta ei wõi meist keegi seda ametid Jumala tahtmise järele pidada.

Kui ka sagedasti meie töö nagu ilma ta-
futa näitaks olema, siiski ei pea lootust ega usku ära kaotama. Jumal ütles: „Tema sõna ei pea tühjalt tagasi tulema“, ja meie peame õppima rohkem jumaliku tõutuste sisse uskuma kui oma töö tagajärgede peale.

Ruulutagem kartmata sõna ristist nii kaua kui päew on, olgu meie kuulajad würestid, parunid, vonnid wõi talupojad. Pätt peab iga-
ühe juures enne maha pandud saama, kui meie kellegile õndsaks saamiseks tohime lootust anda.

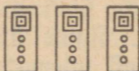
Inglise kuninga Kaarel II oli kord julgemeelne, jutlustaja, kes kuningat waljuste käsu üleastumise pärast noomis.

Pärast ühte niisugust waljut jutlust astus kuningas jutlustaja juure ja ütles: „Urge olge nii wali minu wastu, ehk ma wahest muidugi ennast parandan.“

— Kui teie kuninglik kõrgus ennast oma eluwiihides parandate, parandan mina ka ennast oma jutlustes.

Ürgem sepiſegem iſe oma jutluſi walmis, ſiis on nemad ilma wäeta, waid palugem neid põlwede peal Jumala käeſt, ſiis on nemad igaiühele ſündſad.

Ja elagem iſe püha elu Jumala kartuſes kõike pattu maha pannes ja üſſiſilmi Kriſtuſe peale waadates, oma kogudusteſe eesmärgiks, ſiis tohime ka meie loota, kui ülem Karjane Jeſus Kriſtus awalikuks ſaab, Tema ees auu ſees awalikuks ſaada. Seda aita Jeſus armuſt Amen.



Sisu.

	leht.
1. Jutlustamise algushallikas	5
2. Mis tähendab nimi: jutlus?	7
3. Homileetik	8
4. Jesuse juhatused apostlitele	9
5. Jesuse jutlustamise viis	12
1. Jesuse jutlused olivad õpetlikud	12
2. Tema jutlused olivad ajalohased.	13
3. Tema jutlused olivad pilllikud	13
4. Tema jutlused olivad mitmesugused	13
5. Tema kõned ei olnud segased, vaid lihtsad ja arusaadavad	14
6. Apostlite jutlustamise viis	14
1. Kuidas algavad apostlid oma ametit	14
2. Apostlid ei olnud mitte kantslid	15
3. Nende jutluse põhi oli Kristus	15
4. Apostlite jutluste järeldused.	16
7. Mis tähendab nimi jutlustaja püha kirja järele	16
8. Kas peab ühe jutlusel tingimata kirja koht olema?	18
9. Kirjakoha valimine	21
10. Kas jutlustamist võib õppida?	24
11. Peajoad jutluses	26
I. Sissejuhatus	27
II. Seletus	29
1. Selgitav jutlus	30
a) Sõna seletus	30
b) Jutluse seletus	30
d) Kirjelduse seletus	31
2. Kõrwale kaldum jutlus	32
3. Üksilute mõtete tõendamise jutlus	35
4. Arusaadav jutlus	37
1. Taotamine	40
a) Loomulik	40
b) Seletuslik	41
d) Kõrkwõetav	43

	läh.
III. Lõpp	45
12. Kas võib ennast valmistada jutlustamiseks?	48
13. Jutlustamise eel	51
14. Jutlustamise ajal	53
15. Pärast jutlust	61
16. Jutlustaja ülesanne	63
1. Arakadunute otsimine	64
2. Jumala koguduse hoidmine	65
3. Jumala kogudust taastõ listeks teha.	67
17. Omadused, mis ühel jutlustajal peavad olema	68
A. Sisemised omadused	69
1. Amberpöörmine	69
2. Kutsumine	73
3. Armastus	76
4. Piibli tundmine	79
5. Palve	81
6. Püha Vaimuga ristimine	84
7. Kristlik elu	88
B. Välimised omadused	89
1. Sõna and	89
2. Riie ja toit	91
3. Ubielu ja perekonna lorb	93
4. Jutlustajate heal	96
18. Mõned üleüldised juhatused jutlustamise juures	99
91. Lõpetus	103

Гинд 30 топ.

Дозволено военною цензурою 22-го апр. 1915 г.

